

NA ÚVOD

Vážené kolegyně, vážení kolegovia,

ako iste viete, z podnetu PNK SR za podpory Konferencie NK SR začali v tomto roku aktívne svoju prácu tri pracovné skupiny: Analytická skupina, Legislatívna skupina a Medzinárodná skupina.

Prihováram sa k Vám v mene Medzinárodnej skupiny s úmyslom stručne priblížiť jej zámer a aktivity.

Účelom Medzinárodnej skupiny je zastrešiť všetky činnosti NK SR spojené so zahraničím, udržiavať kontakty s medzinárodnými organizáciami, sledovať legislatívny vývoj v iných štátoch a dbať na plnenie úloh vyplývajúcich NK SR z povinností spojených s jej členstvom v Medzinárodných notárskych zoskupeniach.

Táto práca zahŕňa jednak plnenie úloh v ustálených tematických oblastiach a zároveň plnenie úloh ad hoc. V súčasnosti pracuje Medzinárodná skupina na týchto témach:

- právo obchodných spoločností, kde sa aktívne zapája do diskusie v súvislosti s ustálením právnej úpravy európskej súkromnej spoločnosti, ako aj nových legislatívnych podnetoch v oblasti obchodného práva,
- hypotekárne právo – sledovanie prác na štúdiu o ochrane nadobúdateľov nehnuteľností v Európe v nadväznosti na rozdiely medzi systémami common law a kontinentálnym systémom práva založenými na princípoch registrácie nehnuteľností na jednej strane a systémoch poistenia na druhej strane,
- elektronizácia notárstva v určitých oblastiach, napríklad vytvorenie jednotného informačného elektronického portálu v rámci krajín EÚ, ktorý bude centrálné poskytovať informácie z oblasti notárstva jednotlivých členských krajín, centralizácia vydávania apostilačných doložiek a prác na vytváraní zjednotenej platformy na overovanie elektronických podpisov,
- perspektívy notárstva do budúcnosti – hľadanie možných vízií a nových kompetencií v notárstve, v rámci čoho sa zúčastňuje aj na riešení stratégie v oblasti najzávažnejších problémov európskeho notárstva,
- európska notárska sieť, ktorej cieľom je poskytnúť základné informácie o cezhraničnom dedení v Európskej únii, ktoré prebieha v súčasnosti vyplňaním jednotných dotazníkov krajinami CNUE v oblasti dedičského práva,
- verejná listina v kontexte jej uznávania a vykonateľnosti v rámci ostatných členských štátov Európskej únie, pričom téma verejnej listiny je nosnou témou NK SR pre tento rok v rámci jej členstva vo Výkonnej rade CNUE,
- právo sociálneho zabezpečenia a spotrebiteľského práva – sledovanie problematiky v rámci pracovných skupín CNUE,
- sledovanie prác na európskej sieti závetov, ktorá by mala byť obdobou nášho lokálneho centrálného registra závetov na úrovni Európy,
- problematika právnej úpravy tzv. preventívnych plnomocenstiev, ktoré zabezpečia formou prevencie ochranu občanov pri nemožnosti konať samostatne v budúcnosti.

Členovia Medzinárodnej skupiny pripravujú zároveň prezidentovi NK SR podklady predovšetkým na rokovania Stálej rady CNUE, valného zhromaždenia CNUE a valného zhromaždenia UINL.

Súčasťou činnosti Medzinárodnej skupiny je aj poskytovať informácie o legislatíve a praxi slovenského notárstva ostatným notárstvám prostredníctvom medzinárodných organizácií CNUE a UINL. Výmena informácií má svoj veľký význam. Bez poznania legislatív iných štátov by nebolo možné plnohodnotne iniciovať mnohé legislatívne zmeny v SR.

Členmi skupiny sú notári, notárski kandidáti aj notárski koncipienti, ktorí majú záujem pracovať v tejto oblasti a aktívne ovládajú niektorý z cudzích jazykov používanom v rámci Únie latinského notárstva. Za niekoľko mesiacov jej existencie sa všetci členovia prejavujú aktívne a vnikli do problematiky. Každý z nich sa odborne venuje určenej oblasti, jej členovia sa navzájom pracovne dopĺňajú, čo vytvára kompaktnosť celej medzinárodnej skupiny.

Na záver považujem za potrebné zdôrazniť, že rozhodnutie vytvoriť medzinárodnú skupinu sa ukázalo ako nevyhnutné. Odbremenilo vo veľkej miere prezidenta a niektorých členov PNK NK SR. Systematizáciou medzinárodnej činnosti v rámci vytvorenej medzinárodnej skupiny došlo k sprehľadneniu tejto činnosti, jasnému definovaniu povinností a úloh NK SR a toku informácií.

Zároveň chcem vyjadriť ľútosť nad tým, že mnohí z Vás považujú medzinárodnú činnosť NK SR za okrajovú a možno aj do určitej miery nedôležitú. Možno to pochopiť z dôvodu, že nepoznáte dôkladne obsah tejto činnosti, ani prácu, ktorá s tým súvisí.

My sa Vám ju budeme snažiť priblížiť prostredníctvom časopisu *Ars notaria*, ako aj webovej stránky NK SR, kde budeme zverejňovať informácie o našej práci. Dúfam, že táto činnosť sa postupom času stretne s väčším záujmom aj v našich radoch a uvedomíme si jej nesporný význam pre existenciu slovenského notárstva.

JUDr. Zuzana Grófiková
členka Prezídia NK SR
predsedníčka Medzinárodnej skupiny

• ČLÁNKY •

ZMENY V PREVODOCH NEHNUTEĽNOSTÍ OD 1. SEPTEMBRA 2009

JUDr. Peter Straka
Ministerstvo spravodlivosti SR

Úvod

Národná rada Slovenskej republiky schválila novely Notárskeho poriadku, zákona o advokácii a katastrálneho zákona s účinnosťou od 1. septembra 2009. Prioritne sú tieto novely zamerané na prevody nehnuteľností.

V právnych poriadkoch možno vysledovať predovšetkým dva systémy prevodov nehnuteľností, a to vkladový alebo konsenzuálny.

Typickým znakom konsenzuálneho systému je možnosť dosiahnutia okamžitej zmeny vlastníctva podpísaním zmluvy. Pri vkladovom systéme sa rozlišujú dve fázy. Prvá fáza je fáza uzatvárania zmluvy. V druhej fáze ide o dosiahnutie vecnoprávných účinkov a o zmenu vlastníckeho práva vo vkladovom konaní. Až na základe právoplatného rozhodnutia o povolení vkladu nastáva zmena vlastníctva. Pre vkladový systém je typickým znakom, že takmer v jednom okamihu nastáva zmena vlastníctva, ale zároveň aj informovanie všetkých o tejto zmene.

Je zrejmé, že vkladový systém práve z dôvodu publicity je bezpečnejší a znamená vyššiu ochranu pre tretie osoby. Z hľadiska bezpečnosti konsenzuálny systém sa môže porovnávať iba za predpokladu, že by bola povinná forma notárskej zápisnice, ktorá by bola bezprostredne transponovaná do centrálného registra. V našich podmienkach by mohlo ísť o Notársky centrálny register (NCR).

Azda netreba polemizovať o tom, že v prípade konsenzuálneho systému s povinnou notárskou zápisnicou by išlo o prevody na počkanie a zároveň cez NCR o ochranu tretích osôb,

a teda aj s možnosťou materiálnej publicity údajov v Centrálnom registri.

V nedávnej minulosti bolo možné sledovať legislatívne iniciatívy Ministerstva spravodlivosti SR v tejto oblasti. Snahy o zavedenie povinnej notárskej zápisnice nenašli pochopenie. Tak trochu sa prihliadalo aj na historické korene vkladového systému a na už vybudovaný systém a vložené investície do katastrálnych úradov.

Po tom, ako parlament neschválil návrh zákona z dielne Ministerstva spravodlivosti SR o povinnej notárskej zápisnici, sa legislatívna iniciatíva sústredila na posilnenie bezpečnosti prevodov nehnuteľnosti s konečným cieľom – materiálne publicita katastra.

Materiálnu publicitu katastra alebo inými slovami povedané to, čo je zapísané v katastri, aj platí, a teda to, čo občania najviac od katastra očakávajú, súčasná úprava katastra, žiaľ, neponúka. Vzhľadom na blízkosť českej právnej úpravy pre porovnanie nálež českého Ústavného soudu II. ÚS 349/03 z 1. 8. 2006¹.

Ustanovenie § 70 katastrálneho zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 162/1995 Z.z. o katastri nehnuteľností a o zápise vlastníckych a iných práv k nehnuteľnostiam (katastrálny zákon) v znení neskorších predpisov (ďalej len „katastrálny zákon“) totiž upravuje, že údaje v katastri sú hodnoverné a záväzné, ale len dotedy, kým sa nepreukáže opak. Napríklad ak kupujúci podpíše zmluvu v dobrej viere, že kupuje od osoby zapísanej v katastri, a neskôr sa ukáže, že predchádzal jeho zmluve absolútne neplatný právny úkon o prevode, s vysokou pravdepodobnosťou bude musieť nehnuteľ-

¹ „Katastr nemovitostí není založen na takových zásadách, které by umožňovaly jednat s plnou důvěrou v jeho obsah

není tak naplněna jedna z jeho základních funkcí, jež od něj občané právem očekávají.“

nosť vypratať a nepomôže mu ani bona fidei. Ibaže splnil podmienky vydržania. Podľa nášho právneho poriadku absolútne neplatný právny úkon o nakladaní s vecou (*ius disponendi*) spôsobuje reťazovito absolútnu neplatnosť následných právnych úkonov o nakladaní, a to v zmysle zásady, podľa ktorej nikto nemôže previesť viac práv, než má sám (*nemo plus iuris ad alium transferre potest quam ipse habet*).

Výnimky z tejto zásady pri prevodoch:

- § 446 Obchodného zákonníka pri predaji hnutel'ných vecí v obchodnom styku,
- § 486 Občianskeho zákonníka pri nadobudnutí od nepravého dediča,
- § 93 ods. 3 pri odplatnom prevode v konkurznom konaní, aj keď úpadca nebol vlastníkom tejto veci,
- § 19 ods. 3 zákona č. 566/2001 Z.z. o cenných papieroch a investičných službách a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon o cenných papieroch)

Nedostatok materiálnej publicity katastra sa pokúsil nahradiť Ústavný súd ČR². Aj v aplikačnej praxi súdov nepochybne táto otázka rezonuje. Otázka, či je šťastné porušiť desaťročia zaužívanú zásadu *nemo plus iuris...*, je veľmi citlivá a diskutabilná. Správne by mal zákon jasne a jednoznačne ustanoviť podmienky, za akých môže osoba nadobudnúť nehnuteľnosť na základe zmluvy aj od nevlastníka tak, ako je to v uvedených výnimkách. Tým sa nijako nechcem dotknúť veľmi správneho smeru rozhodovania súdov, ak sa chráni nadobúdateľ nehnuteľnosti po tom, ako od zmluvy, ktorá predchádzala jeho zmluve, bolo odstúpené³. Tu však ide o podstatne odlišnú právnu situáciu, pretože nejde o neplatnú zmluvu, ale zrušenú v dôsledku odstúpenia. Platná zmluva do jej zrušenia teda nebola žiadnou prekážkou pre ďalšie prevody.

Kým nemáme kataster na báze verejnej publicity, tak tento verejný register neplní do dôsledkov to, čo má ako verejný register plniť, a to predovšetkým informovať všetky osoby o vecných právach a garantovať dobromyseľného nadobúdateľa.

Pre legislatívne zavedenie materiálnej publicity katastra stačí doplniť jednu vetu v Občianskom zákonníku. Ťažšie je to už s úpravou

vkladového konania. Je nemysliteľné legislatívnou cestou dosiahnuť materiálnu publicitu katastra bez toho, aby sa rozhodnutie o povolení vkladu doručilo účastníkom zmluvy s možnosťou jeho preskúmania riadnym opravným prostriedkom. Až keď má rozhodnutie o povolení vkladu predchádzajúci vlastník (prevodca) doručené a odvolanie nepodá (napr. z dôvodu, že nič neprevádzal), až tak je možné prirodzene favorizovať nadobúdateľa. Odvolanie by pritom nemuselo mať odkladný účinok, takže by plynutie odvolacej lehoty nijako nebránilo ďalším prevodom; akurát by nový záujemca musel počítať s tým, že v prípade odvolania by nepožíval ochranu dobromyseľného so zreteľom na všetky okolnosti.

So zavedením odvolania proti vyhovujúcemu rozhodnutiu o povolení vkladu Ministerstvo spravodlivosti SR uvažovalo už pri tejto novele katastrálneho zákona a ustúpilo z tohto zámeru len kvôli námietke Úradu geodézie, kartografie a katastra Slovenskej republiky (ďalej len „úrad“), že úprava by spôsobila nárok na rozpočet a že sa to bude riešiť v budúcnosti s perspektívou nového katastrálneho zákona.

Materiálnu publicitu katastra a vkladový systém bez riadneho opravného prostriedku proti vyhovujúcemu rozhodnutiu o povolení vkladu nemožno dosiahnuť. Kým nemáme kataster na báze materiálnej publicity, tak tento verejný register neplní do dôsledkov to, čo má ako verejný register plniť, a to predovšetkým informovať všetky osoby o vecných právach a garantovať práva dobromyseľného nadobúdateľa. Na pracovnom stretnutí v rakúskej pozemkovej knihe som zámerne položil otázku, prečo proti rozhodnutiu o povolení vkladu rakúske právo pripúšťa odvolanie, keď prevodca chce previesť a nadobúdateľ nadobudnúť. Odpoveď úradníka rakúskeho Grundbuchu bola jednoduchá: „z ľudského hľadiska, pretože mohlo dôjsť k chybe“. O tom, že takou najväčšou chybou je návrh vkladu vecného práva bez vedomosti osoby, ktorej toto právo patrí, azda niet pochybnosti.

V legislatívnom procese sa tak ocitol návrh zákona, ktorý síce ešte v tomto štádiu materiálnu publicitu nezavádza, ale už rieši niektoré otázky, ktoré s vecnými právami a katastrom súvi-

² Nález českého Ústavního soudu I. ÚS 143/07

³ Napr. nález českého Ústavního soudu II.ÚS 77/2000.

sia. A práve v tomto príspevku chcem stručne poukázať na zmeny od septembra 2009.

1. PO NOTÁROVI UŽ SPRÁVA KATASTRA NEBUDE POSUDZOVAŤ OBČIANSKOPRÁVNE ASPEKTY ZMLUVY

Zamestnanec správy katastra, ktorý povoľuje vklad vlastníckeho práva, spravidla rozhoduje bez toho, aby konal osobne s účastníkmi zmluvy. Navyše na rozdiel od rakúskeho vkladového konania, kde o povolení vkladu rozhoduje súd, ide o správne konanie. Teda orgán štátnej správy de lege lata je tým, kto zavŕši rýdzo súkromnoprávny proces zmeny vlastníctva a rozhodne o občianskoprávnom vzťahu. Inštitúty, akými sú zmluva, absolútna a relatívna neplatnosť zmluvy, tieseň, nápadne nevýhodné podmienky, kvalifikovaný omyl, odstúpenie od zmluvy, interpretačné pravidlo (§ 35 Občianskeho zákonníka), obchádzanie zákona, dobré mravy atď., sú inštitútmi súkromného práva a ich úprava je obsiahnutá v Občianskom zákonníku. O týchto civilistických inštitútoch rozhodne orgán štátnej správy bez toho, aby správny orgán vykazoval aspoň prvky tribunálu. Systémovo ide o nesprávne riešenie a možno aj preto ľahšie prešla právna úprava, podľa ktorej správa katastra pri povoľovaní vkladu už nebude posudzovať občianskoprávne aspekty zmluvy o prevodoch nehnuteľností, ak bola zmluva vyhotovená vo forme notárskej zápisnice alebo autorizovaná advokátom. Správa katastra sa v týchto prípadoch obmedzí len na posudzovanie katastrálnych aspektov (napr. či predmet prevodu existuje).

2. VKLAD VLASTNÍCKEHO PRÁVA ZMLUVY VO FORME NOTÁRSKEJ ZÁPISNICE ALEBO AUTORIZOVANEJ ADVOKÁTOM DO 20 DNÍ

Pôvodný zámer, aby po „notárovi alebo advokátovi“ správa katastra zmluvu zavkladovala bez odkladne, najneskôr do troch dní, bol odôvodňovaný práve tým, že po notárovi a advokátovi

sa správa katastra zameria výlučne na súladnosť zmluvy s katastrálnym operátom a o to skôr môže dospieť k rozhodnutiu o vklade. Lehota 30 dní na povolenie vkladu v niektorých prípadoch, ak ide len, zjednodušene povedané, o nahradenie doterajšieho vlastníka nehnuteľnosti nadobúdateľom a notár a advokát pritom nesie vyššiu zodpovednosť, je neprímerane dlhá. Napokon bol schválený návrh, ktorý zavádza lehotu 20 dní, ak zmluva bola vyhotovená vo forme notárskej zápisnice alebo autorizovaná advokátom. Trojaké riešenie lehoty na povolenie vkladu 15, 20 a 30 dní nie je dobrým riešením a táto otázka bude zrejme volať po zmene, rovnako aj otázka katastrov ako tribunálov a prispôsobenie konania súdnemu systému.

3. ODMIETNUTIE ÚKONU, AK SA ZISTÍ PORUŠENIE ZÁKONA, OBCHÁDZANIE ZÁKONA A ROZPOR S DOBRÝMI MRAVMI

Nejde o žiadne nové pravidlá, ale len o to, čo sa prirodzene vždy očakávalo od profesionála notára a advokáta – odmietnuť úkon, ktorým by sa porušil zákon, obchádzal zákon alebo porušili dobré mravy. Sledovanou expressis verbis úpravou sa len pripomína táto legitímna požiadavka spoločnosti. Notári svojím postavením a svojou činnosťou dbajú o usporiadanie a istotu v právnych vzťahoch a o predchádzanie sporom (§ 2 ods. 2 Notárskeho poriadku). O to viac, že po notárovi/advokátovi už odpadá posudzovanie občianskoprávných aspektov zmluvy o prevode nehnuteľností správou katastra. Práve pri obchádzaní zákona možno dobre demonštrovať oveľa priaznivejšie možnosti notára oproti zamestnancovi správy katastra pri zisťovaní otázky, či sa zmluvou neobchádza zákon. Napríklad z aplikačnej praxe sú známe prípady obchádzania zákona kúpnu zmluvou, aj keď prevodca sa nikdy nechcel zbaviť svojej nehnuteľnosti a v skutočnosti sledoval len zabezpečenie pôžičky. Kúpnu zmluvou sa sledoval zakázaný zabezpečovací prevod vlastníckeho práva k nehnuteľnosti (§ 53 ods. 7 Občianskeho zákonníka) v spotrebiteľskej veci na účely zabezpečenia pôžičky. Profesionálovi stačí jedna

otázka prítomným účastníkom zmluvy na to, aby zistil takéto neprijateľné úmysly. Zamestnanec správy katastra však v písomnom konaní takúto príležitosť nemá a asi by ťažko zvládol nápor nápadu vecí, ak by mal v každej veci predvolať účastníkov zmluvy. Trochu ťažšia je pozícia notára, ale o to väčšia príležitosť posilniť dôveru a vážnosť notárskeho stavu v prípadoch rozporu zmluvy s dobrými mravmi. Aj tu je však prítomnosť účastníkov zmluvy pred notárom na rozdiel od katastrálneho vkladového konania prepotrebná. Notár by nemal napríklad nechať bez povšimnutia prevody medzi personálne prepojenými právnickými osobami so zjavne zlým úmyslom poškodiť tretie osoby⁴.

4. LEGALIZÁCIA NOTÁROM A ZODPOVEDNOSŤ PO NOVOM

Pri pracovnom stretnutí s predstaviteľmi komory notárov v Taliansku som neodolal pokušeniu a položil som otázku, kedy by sa notár podľa talianskeho právneho poriadku zbavil zodpovednosti za nesprávnu legalizáciu. Najprv bez ďalšieho bola odpoveď, že notár sa nemôže zbaviť svojej zodpovednosti. Poprosil som preto, aby uviedli aspoň nejaký akademický prípad. Tak predsa len uviedli jednu situáciu, ale to tiež len s vážnymi pochybnosťami o zbavení sa zodpovednosti: muselo by ísť o osobu, ktorá dlhodobo vystupuje pod iným menom a dlhodobo je takto vnímaná okolím vrátane úradov, susedov, pracovného a spoločenského života. Potom by bol azda aj notár ospravedlnený.

Podľa novej právnej úpravy sa notár nebude môcť zbaviť zodpovednosti za nesprávnu legalizáciu. Jedinou výnimkou bude, ak preukáže, že sám poškodený vedel o škodovej udalosti. Sprísnená zodpovednosť sa nebude týkať prípadov, ak legalizáciu vykonáva zamestnanec notára na zmluve vyhotovenej inak ako do notárskej zápisnice. V prípade notárskej zápisnice je to predovšetkým notár, ktorý dobre cieľnými otázkami môže predísť nesprávnej legalizácii. Čo všetko má vykonať, aby legalizá-

ciu vykonal perfektne, nemožno dobre vypočítať. Preto sa v zákone len exemplifikatívne uvádzajú niektoré postupy. Stratené a od cudzené doklady sú na webovej stránke Ministerstva vnútra Slovenskej republiky⁵.

Zrejme najúčinnnejším postupom bude nečakaná požiadavka notára na prístupenie viacerých svedkov na preukázanie totožnosti účastníka zmluvy, ale nemožno vylúčiť ani nečakanú požiadavku notára o poskytnutie informácií z pracovného, rodinného a spoločenského prostredia blízkeho účastníkovi zmluvy. Pridanú hodnotu notárskej zápisnice bude predstavovať legalizácia podpisu aj nadobúdateľov nehnuteľnosti. Zmluva o prevode nehnuteľnosti autorizovaná advokátom nebude vyžadovať pre vkladové konanie legalizáciu notárom. Legalizácia je výkonom verejnej moci a štát nesie zodpovednosť za jej výkon; tým nie je dotknutý regresný nárok štátu⁶.

5. ELEKTRONIZÁCIA VKLADOVÉHO KONANIA

Zavádza sa nový inštitút „Oznámenia o zamýšľanom návrhu na vklad“. Správe katastra tento mechanizmus podstatne zjednoduší prijatie návrhu na vklad, jeho povolenie a môže znížiť počet chybných vkladov. Konečne urýchli aj oznámenie o zápise zavkladovaného práva. Oznámenie sa musí podať elektronicky na osobitnom tlačive zverejnenom na internetovej stránke úradu. Návrh treba následne podať do 90 dní, inak sa oznámenie bez ďalšieho vymaže.

6. NIEKTORÉ ĎALŠIE ZMENY NOVEJ PRÁVNEJ ÚPRAVY

Návrh na vklad je potrebné podať s dvoma rovnopismi zmlúv a správa katastra doručí rozhodnutie o povolení vkladu. Aj toto je krok k priblíženiu sa konaniu pred tribunálom. Notár má výslovné oprávnenie poskytnúť zastupovanie účastníka vo vkladovom konaní. Gramatický výklad je o zmluvnej povahe tohto zastupovania.

⁴ Rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 28. februára 2005, sp. zn. Obdo V 53/2003.

⁵ <http://www.minv.sk/egovinet/StratenyOdcudzenyDoklad>

⁶ § 4 ods. 1 písm. a) bod 2. zákona č. 514/2003 Z. z. o zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci a o zmene niektorých zákonov.

INFORMAČNÁ POVINNOSŤ

Pribudla explicitná právna úprava o informačnej povinnosti. Ak notár mimo svojej kancelárie vykonáva úkon, na ktorom sa okrem žiadateľa zúčastňuje aj iný účastník, notár je o svojej prítomnosti povinný zrozumiteľne informovať účastníkov najneskôr pri začatí vykonávania úkonu notárskej činnosti. Aplikačná prax potvrdzuje, že najmä na strane starších osôb a osôb s nízkym vzdelaním nie sú vždy náležite pochoopené platobné podmienky. Nová povinnosť informovať osobitne o platobných podmienkach je zameraná na posilnenie dôvery v inštitút latinského notára. Rovnako to platí aj o informačnej povinnosti týkajúcej sa poistenia notára. V praxi by nemalo ísť len o nejaké formálne informovanie, ale o zvýšenie pocitu bezpečnosti a spokojnosti účastníkov úkonu. Notár a jeho úrad je miesto, kde sa notárska činnosť rovná výkonu verejnej moci na rozdiel od komerčnej kancelárie. Aj tieto nové prvky umocnia takýto pocit na strane účastníkov zmluvy.

NOTÁR AKO ORGÁN VEREJNEJ MOCI

Notársky úrad predstavuje súbor právomocí udelených na dobu neurčitú štátom notárovi ako fyzickej osobe na výkon notárskej činnosti a na ďalšiu činnosť podľa tohto zákona, trvalo spojených so sídlom, do ktorého bol notár vymenovaný. Uvedené ustanovenie predovšetkým dáva aj z hľadiska záujmov inštitúcií Európskej únie signál, že notár vykonáva aj verejnú moc a nemožno ho dávať do roviny businessmana. V rámci ďalšej činnosti dokonca vydáva súdne rozhodnutia (§ 38 Občianskeho súdneho poriadku). V osvedčovacej doložke notár výslovne uvedie najmä druh a číslo platného dokladu totožnosti účastníka. V aplikačnej praxi predsa len pretrvávajú v niektorých prípadoch postup súdov, keď nepriznávajú notárovi výdavky a náhradu za stratu času. Novela explicitne definuje príjem notára, aby sa zamedzilo takejto praxi. Za výkon notárskej činnosti ani ďalšej činnosti sa nepovažuje výkon funkcie mediátora a funkcie rozhodcu. Táto osobitná činnosť notára sa nepovažuje za výkon verejnej moci a ani zodpovednosť štátu za náhradu škody spôsobenej notárom pri tejto osobitnej činnosti neprichádza do úvahy.

NIEKOTRÉ NOVÉ POPLATKY (položka 11)

66 €

Návrh na začatie konania o povolení vkladu práva k nehnuteľnosti do katastra nehnuteľností

33 €

Návrh na začatie konania o povolení vkladu práva k nehnuteľnosti do katastra nehnuteľností podaný elektronicky

265,50 €

Správny orgán vyberie poplatok podľa tejto položky vo výške 265,50 €, ak účastník konania pri doručení návrhu na vklad do katastra nehnuteľností žiada rozhodnúť o vklade urýchlene do 15 dní.

130 €

Správny orgán vyberie poplatok podľa tejto položky vo výške 130 €, ak účastník konania podal návrh na vklad do katastra elektronicky.

zniženie o 15 €

Správny orgán vyberie poplatok podľa tejto položky znížený o 15 €, ak účastník konania o vklade práva podal oznámenie podľa § 30 ods. 3 katastrálneho zákona.

ZÁVER

Pri prevodoch nehnuteľností ide spravidla o veľmi vysoké hodnoty.

Žiaľ, ani po novele sa nepodarilo presadiť, aby bol vždy známy profesionál, ktorý vyhotovil zmluvu o prevode nehnuteľností. Pri porovnaní s rakúskou právnou úpravou síce treba uznať, že tento systém nepozná povinnú notársku zápisnicu, ale tiež treba dodať, že v Rakúsku je takmer samozrejmosťou, že sa o tieto služby požiada notár, a len mizivé percento zmlúv je vyhotovovaných mimo notára a advokáta.

Na Slovensku sú prevody, ktoré sú vyhotovované vo forme notárskej zápisnice vo výraznej menšine. A to pritom pri právnej úprave, podľa ktorej iba notár a advokát sú jediným oprávneným poskytovať tieto služby za odplatu.

Čiastočne táto právna úprava približuje konečný cieľ predkladateľa dosiahnuť materiálnu publicitu katastra a posilniť tak práva dobromyseľných účastníkov zmluvy.

ZODPOVEDNOSŤ DEDIČA ZA DLHY PORUČITEĽA V SÚKROMNOM A VEREJNOM PRÁVE

JUDr. Bronislava Pavelková, PhD.

advokátka so sídlom v Bratislave

Zodpovednosť dediča za dlhy poručiťela je v súkromnom práve ohraničená ustanovením § 470 ods. 1 Občianskeho zákonníka, ktoré určuje, že „dedič zodpovedá do výšky ceny nadobudnutého dedičstva za primerané náklady spojené s pohrebom poručiťela a za poručiťelove dlhy, ktoré na neho prešli poručiťelovou smrťou“. Zároveň je v ustanovení § 470 ods. 2 Občianskeho zákonníka zakotvená zásada univerzálnej sukcesie, ktorá ovplyvňuje aj vzájomné postavenie viacerých dedičov vo vzťahu k pasívam poručiťelovho majetku. V zmysle tejto zásady nemôže žiadny z dedičov nadobudnúť z majetku poručiťela len výlučne pasíva, resp. aktíva, vždy je nevyhnutné, aby pomer aktív nadobúdaného dedičstva zodpovedal pomeru pasív, ktoré dedič z dedičstva nadobúda.

Podľa výslovného znenia zákona má uspokojenie primeraných nákladov spojených s pohrebom poručiťela prednosť pred poručiťelovými dlhmi, ktoré vznikli za jeho života. Je to teda prvoradá pohľadávka, ktorej zmyslom je zabezpečiť dôstojný odchod poručiťela zo sveta predovšetkým na jeho vlastné náklady. Podobne chápe túto povinnosť aj Občiansky súdny poriadok, napríklad v ustanovení § 175v ods. 2,

kde určuje poradie uspokojovania pohľadávok pri rozvrhu výťažku speňaženia majetku poručiťela v rámci likvidácie dedičstva¹. Náklady poručiťelovej choroby a primerané náklady jeho pohrebu sú prednostnými pohľadávkami spolu s trovami konania a splatným výživným. Podobne v ustanovení § 175h ods. 2 zákon umožňuje súdu zastaviť konanie o dedičstve potom, ako vydá nepatrný majetok po poručiťelovi tomu, kto sa postaral o jeho pohreb. Na práva iných veriteľov poručiťela v tomto prípade už súd neprihliada². Vydaný nepatrný majetok sa viac nezaraďuje pri prejednávaní dedičstva do aktív dedičstva. Do pasív dedičstva sa potom zaradí len rozdiel medzi výškou hodnoty nepatrného vydaného majetku po poručiťelovi a skutočnými nákladmi pohrebu.

Prednostne sú uspokojované len „primerané náklady pohrebu“. Nie teda všetky, resp. hocijaké náklady, ktoré pri obstarávaní pohrebu vzniknú. Primeranosť sa posudzuje podľa konkrétnych okolností a miestnych zvyklostí; nemožno ju redukovať na náklady, ktoré sú určené na účely náhrady škody³, resp. náklady v zmysle predpisov sociálneho zabezpečenia⁴. Výdavky musia byť adekvátne vzhľadom na osobu poručiťela, jeho vek, spoločenské pos-

¹ „Z výťažku uhradí súd postupne pohľadávky podľa týchto skupín:

- a) náklady poručiťelovej choroby a primerané náklady jeho pohrebu, trovy konania a splatné výživné,
- b) dlžné dane a poplatky,
- c) ostatné pohľadávky.“

² SI (str. 532): Za dlhy poručiťela nezodpovedá ten, ktorému štátne notárstvo vydalo nepatrný majetok poručiťela podľa ustanovenia Not. poriadku. Ten, kto sa postaral o poručiťelov pohreb, nie je dedičom a nenadobudol dedičstvo v zmysle § 470 Občianskeho zákonníka.

³ Holub, M. – Fiala, J. – Bičovský, J.: Občiansky zákoník – Poznámkové vydání s judikaturou a literaturou. Praha, LINDE – Právnícké a ekonomické nakladatelství a knihkupectví Bohumily Hořínkové a Jána Tuláčka, 2005, s. 403.

⁴ Ustanovenie § 101 zákona o sociálnom poistení č. 461/2003 Z.z.:

(2) Za náklady spojené s pohrebom sa podľa tohto zákona považujú najmä

- a) náklady účtované pohrebnou službou, ktorá poskytuje služby spojené so zabezpečením pohrebu,
- b) náklady na spolnošenie, ak nie sú súčasťou nákladov účtovaných pohrebnou službou, cintorínske poplatky,
- c) náklady na zriadenie pomníka alebo náhrobnej tabule,
- d) náklady na úpravu hrobu.

(4) Fyzická osoba, ktorá s poškodeným, ktorý zomrel v dôsledku pracovného úrazu alebo choroby z povolania, žila ku dňu jeho smrti v domácnosti, a nezaopatrené dieťa poškodeného majú nárok na náhradu

- a) jednej tretiny výdavkov, vynaložených na smútočné ošatenie, najviac v sume 3 000 Sk pre každú fyzickú osobu a nezaopatrené dieťa, a
- b) cestovných výdavkov vynaložených na ich prepravu z miesta trvalého pobytu na miesto pohrebu a späť.

tavenie, výšku majetku.⁵, ako aj z hľadiska vzťahu dedičov k poručiteľovi⁶, pričom sa náhrada vzťahuje aj na kar po pohrebe⁷. Od ustálených primeraných nákladov pohrebu treba odpočítať pohrebné ako dávku sociálneho zabezpečenia, pokiaľ bolo poskytnuté. V prípade viacerých dedičov títo zodpovedajú za úhradu primeraných nákladov pohrebu podľa hodnoty skutočne prijatých podielov k hodnote dedičstva ako celku. Ich postavenie ako dlžníkov pre tento druh dlhu nie je solidárne.

V prípade, ak dedičstvo nadobúda štát odúmrtou, zodpovedá rovnako ako dedič v prvom rade za primerané náklady pohrebu poručiteľa. Na rozdiel od dedičov však štát môže na splnenie týchto dlhov použiť len peniaze a veci z dedičstva⁸. Pokiaľ peniaze z dedičstva nepostačujú na pokrytie týchto nákladov v plnom rozsahu, môže štát ponúknuť veriteľom na úhradu prijatie vecí z dedičstva, ktorých hodnota je primeraná výške dlhu. Ak veriteľ odmietne tieto veci prevziať na uspokojenie svojej pohľadávky, môže štát nariadiť likvidáciu dedičstva, a to aj v prípade, ak nie je dedičstvo predĺžené⁹. Pri rozdeľovaní výťažku súd potom postupuje v zmysle už uvedeného ust. § 175v ods. 2 Ob-

čianskeho súdneho poriadku, keď dlhy pohrebu uhradza v prvej prednostnej skupine. Ak sa nepodarí speňažiť veci a iný majetok poručiteľa a veritelia ich odmietli prevziať na uspokojenie svojich pohľadávok, potom dlhy pohrebu poručiteľa zaniknú pre nemožnosť plnenia právoplatnosťou rozhodnutia, ktorým sa likvidácia dedičstva končí¹⁰. Návrh na likvidáciu dedičstva z týchto dôvodov, resp. uznesenie o nariadení likvidácie dedičstva¹¹ však musia byť realizované pred právoplatným skončením konania o dedičstve¹².

Obdobným právnym režimom sa spravujú dlhy poručiteľa, ktoré vznikli za jeho života. Treba však upozorniť na niekoľko podstatných odlišností. V prvom rade sa treba zaoberať otázkou, ktoré dlhy po poručiteľovi na dedičov dedením prechádzajú. Aj v tomto prípade ide len o tie dlhy, ktoré smrťou poručiteľa zo zákona nezaniknú¹³, resp. ktoré neprejdú na iné osoby než dedičov vďaka uprednostneniu zásady singularnej sukcesie¹⁴.

Rôznosť majetkových hodnôt, ktoré materiálne pramene práva prinášajú, má vplyv aj na rôznosť charakteru dlhov po poručiteľovi. Do úvahy prichádzajú v prvom rade nedoplatky

⁵ R 50/1982: Pokud jde o ostatní výlohy spojené s pohřbem vedle vlastních nákladů pohřbu, je třeba dbát na to, aby tyto náklady byly přiznány v přiměřené výši vzhledem k osobě zůstavitele (např. k jeho věku, společenskému postavení), ale i k výši zanechaného dědictví a místním zvyklostem.

⁶ S I, s. 530: Pri zisťovaní pasív dedičstiev je potrebné venovať pozornosť aj prevereniu podkladov pre vyčíslenie pohrebných výloh. Otázkou primeranosti týchto výloh si posudzuje štátne notárstvo, a to ako z hľadiska vzťahu dedičov k poručiteľovi a z hľadiska rozsahu poručiteľovho majetku, ako aj z hľadiska spoločenského posúdenia úmernosti vynaložených potrebných výloh.

⁷ S IV (s. 853): Len primerané, miestnym zvyklostiam zodpovedajúce náklady na občerstvenie po pohrebe sú primeranými pohrebnými nákladmi v zmysle ustanovenia § 470 ods. 1 Občianskeho zákonníka.

⁸ Ustanovenie § 472 ods. 1 Občianskeho zákonníka.

⁹ R 14/1971: Na návrh štátu odôvodnený tým, že veriteľ odmietol prijať vec z dedičstva na úhradu svojej pohľadávky, možno nariadiť likvidáciu i dedičstva nepredĺženého. Otázka možnosti uspokojenia veriteľovej pohľadávky z majetku poručiteľa je pre posúdenie dôvodnosti návrhu na likvidáciu dedičstva otázkou rozhodnou.

¹⁰ Ustanovenie § 175v ods. 4 OSP: „Právoplatným skončením likvidácie zaniknú proti dedičom neuspokojené pohľadávky veriteľov...“

¹¹ Ustanovenie § 175t ods. 1 OSP umožňuje súdu rozhodnúť o nariadení likvidácie dedičstva aj bez návrhu a to aj v prípade, ak veriteľ odmietol prijať na úhradu svojej pohľadávky vec z dedičstva.

¹² Rc 13/2003 (český výber judikatúry): Potvrdil-li soud usnesení, že dědictví připadá státu, nelze po právní moci tohoto usnesení na návrh státu podle ustanovení § 472 ods. 2, věty druhé, obč. zák. nařídit likvidaci dědictví.

¹³ Smrťou zanikajú tie zväzkovoprávne vzťahy, ktoré boli viazané na osobu poručiteľa (ako dlžníka), napríklad povinnosť vrátiť neoprávnene vyplatenú dávku (R 18/1970).

¹⁴ Mimo univerzálnu sukcesiu prechádza napríklad nájom komunálneho bytu podľa § 706 ods. 1 a § 107 ods. 1 a 3 Občianskeho zákonníka. Spolu s nájmom prechádzajú aj práva a povinnosti z nájmu vyplývajúce. Nedoplatok nájomného, resp. nedoplatok za služby, spojené s nájmom teda nemá byť v takomto prípade pohľadávkou voči dedičskej podstate. Keďže predpokladom prechodu nájmu je buď skutočnosť, že išlo o spoločnú domácnosť (charakterizovanú v § 115 Občianskeho zákonníka aj spoločnou úhradou nákladov na potreby jej členov), alebo išlo o spoločný nájom, z ktorého sú oprávnení a povinní spoloční nájomcovi solidárne, prechádza povinnosť uhradiť splatné nedoplatky na toho, na koho prešiel smrťou poručiteľa (nájomcu) nájom bytu. Tým potom ale nie je dotknuté jeho právo žiadať nahradiť z dedičskej podstaty to, čo plnil za poručiteľa, keďže solidarita neznamená, že dlžník dlhuje sám celý dlh. Solidarita určuje len postavenie veriteľa vo vzťahu k viacerým spoločným dlžníkom.

verejného práva (dane¹⁵, poplatky, pokuty), záväzky súkromného práva súvisiace s podnikaním poručiteľa ako fyzickej osoby, záväzky z právnych úkonov, z protiprávnych úkonov, zo spôsobenej škody, z bezdôvodného obohatenia alebo z iných právnych skutočností uvedených v zákone. Podstatnou podmienkou je, že tieto záväzky musia existovať v čase smrti poručiteľa, keďže smrťou fyzickej osoby zaniká jej spôsobilosť mať práva povinnosti, preto nemôže fyzickej osobe platne vzniknúť žiadna povinnosť (ani nemožno nadobudnúť právo) po dni, kedy zomrela, resp. bola vyhlásená za mŕtvu¹⁶.

Nie je rozhodujúce, či dedič vedel alebo nevedel o existencii dlhu v čase smrti poručiteľa, dokonca nie je ani rozhodujúce, či o jeho existencii vedel v čase smrti sám poručiteľ. Skúma sa len okolnosť, či tieto záväzky už v čase smrti existovali alebo nie. Nezáleží na tom, kedy sa stal dlh splatným alebo kedy došlo k jeho presnému vyčísleniu¹⁷. Dedič vstupuje do práv a povinností po poručiteľovi v rozsahu, v akom sa viazali k osobe jeho právneho predchodcu, to znamená, že smrť poručiteľa ako dlžníka nemá zásadne vplyv na obsah záväzku¹⁸, nespôsobuje jeho zmenu, a to ani pokiaľ sa týka splatnosti záväzku, ani plynutia iných hmotnoprávnych lehôt (napríklad premičacej lehoty). Z uvedeného dôvodu je dedič zodpovedný aj za omeškanie s plnením dlhu, ktorý na neho prešiel smrťou poručiteľa. Na túto zákonnú povinnosť nemá žiadny vplyv skutočnosť, že konanie o dedičstve ešte neskončilo a nie je teda zrejmé, kto presne je povinný dlh po poručiteľovi uhradiť, resp. v akej výške je povinný dlh uhradiť každý z viacerých dedičov. Počas kona-

nia o dedičstve sú dedičia ako právni nástupcovia pôvodného dlžníka solidárni v právach i povinnostiach týkajúcich sa majetkových práv z dedičstva¹⁹. Solidarita vyplýva z ich procesného postavenia pri uplatnení § 91 ods. 2 OSP, lebo ide o také spoločné práva a povinnosti, že sa rozhodnutie musí vzťahovať na všetkých dedičov súčasne. Miera ich účasti na spoločnom dlhu je potom daná hodnotou ich dedičského podielu v pomere k hodnote dedičstva ako celku. Tým je prelomená subsidiarita pravidiel, ktoré v ustanovení § 511 ods. 2 prvá veta zakotvuje Občiansky zákonník a podľa ktorého, pokiaľ nie je ustanovené alebo dohodnuté inak, sú podiely solidárnych dlžníkov na dlhu vo vzájomnom pomere rovnaké. Solidarita dedičov končí právoplatnosťou rozhodnutia, ktorým sa im potvrdzuje nadobudnutie dedičstva. Od tohto okamihu zodpovedajú dedičia za dlhy poručiteľa aj voči veriteľovi poručiteľa len do výšky hodnoty svojho dedičského podielu.

Veriteľ poručiteľa je účastníkom konania o dedičstve v prípadoch, ustanovených v § 175b Občianskeho súdneho poriadku. Pokiaľ súd nenariadil likvidáciu dedičstva, alebo sa dedičia nedohodli s veriteľmi na prenechaní predĺženého dedičstva na úhradu dlhov poručiteľa, potom je veriteľ účastníkom konania len vtedy, ak ide o vysporiadanie jeho pohľadávky. Zmyslom účasti veriteľa na dedičskom konaní po dlžníkovi je obhajovať bezprostredne svoje záujmy, vyplývajúce z existencie pohľadávky. Nemá preto právo zasahovať napríklad do výšky určenia všeobecnej ceny majetku ani čistej hodnoty dedičstva. Táto sa určuje ako suma zhodne tvrdená účastníkmi tak, ako to upravu-

¹⁵ Zákon č. 511/1992 Zb. o správe daní a poplatkov v znení neskorších predpisov: § 6 ods. 5: Práva a povinnosti účastníka daňového konania má aj ten, na koho podľa tohto zákona prešla za daňového dlžníka povinnosť alebo na koho prešli podľa osobitného predpisu záväzky za daňového dlžníka, alebo od koho možno podľa tohto zákona vyžadovať plnenie za daňového dlžníka (§ 73 ods. 7).

¹⁶ Podobne napríklad R 19/1985: Ak bola zmluva o predaji nehnuteľnosti poručiteľa spísaná po jeho smrti s osobou, ktorú poručiteľ za svojho života na takýto právny úkon splnomocnil a ktorá tiež po smrti poručiteľa prevzala od kupujúceho kúpnu cenu, nedošlo tu už vzhľadom na ustanovenie § 7 ods. 2 OZ k platnému uzavretiu kúpnej zmluvy, ani k platnému nadobudnutiu kúpnej ceny poručiteľom. V takom prípade je nutné do súpisu aktív a pasív dedičstva po poručiteľovi uviesť nehnuteľnosť poručiteľa, ale nemožno do tohto súpisu uvádzať vyplatenú kúpnu cenu ani pohľa-

dávku kupujúceho z dôvodu nároku na vrátenie kúpnej ceny.

¹⁷ Z tohto dôvodu napríklad nedoplatok dane z príjmu poručiteľa ako dlh voči daňovému úradu patrí do pasív dedičstva, aj keď bol presne vyčíslený až v súvislosti s daňovým priznaním, ktoré bolo podané za poručiteľa po jeho smrti, a stal sa splatným až po smrti poručiteľa (Ad Notam, 5/1999, s. 103).

¹⁸ Pokiaľ záväzok zo zákona nezaniká (pozri § 579 Občianskeho zákonníka alebo napríklad § 643 ods. 1 Občianskeho zákonníka).

¹⁹ R 42/1974: V období medzi nadobudnutím dedičstva a potvrdením nadobudnutia dedičstva sú z právnych úkonov týkajúcich sa vecí (majetkových práv) z dedičstva povinní aj oprávnení voči iným osobám všetci dedičia poručiteľa, ktorí dedičstvo doteraz neodmietli, spoločne a nerozdielne...

je § 175o OSP. Pokiaľ sa na nej účastníci nezhodnú, určí všeobecnú cenu majetku súd s použitím rôznych dôkazných prostriedkov podľa vlastného uváženia. V odôvodnenom prípade ju môže určiť aj podľa vlastnej úvahy²⁰. Veriteľ nemôže podať odvolanie proti tomuto uzneseniu²¹, keďže v tomto úseku konania nie je jeho účastníkom. Odvolanie by teda bolo možné posúdiť ako „podané neoprávnenou osobou“, v takomto prípade ho súd odmietne²². Je však zrejmé, že otázka určenia všeobecnej ceny majetku a aj čistej hodnoty dedičstva môže mať výrazný vplyv na výšku reálnej vymožitelnosti pohľadávky veriteľa, čo vyplýva zo zásady „zodpovednosti dediča za dlhy poručiteľa len do výšky ceny nadobudnutého dedičstva“. Pokiaľ by platila bez ďalšieho a dedičia by v dedičskom konaní uzavreli dohodu o určení všeobecnej ceny dedičstva (jeho aktív) vo výrazne nižšej výške, než je jeho skutočná hodnota, obohatili by sa v konečnom dôsledku na úkor veriteľa, pretože by tým znížili mieru svojej zákonnej „zodpovednosti“ za dlhy poručiteľa. Preto zákon nebráni tomu, aby veriteľ poručiteľa uplatnil svoju pohľadávku žalobou na súde proti dedičom aj samostatne, nezávisle od konania o dedičstve, s výnimkou skončenia dedičského konania likvidáciou dedičstva²³. Právoplatné rozhodnutie v konaní o dedičstve je záväzné pre všetkých účastníkov konania o dedičstve. Pre štátne orgány je však záväzné len v otázke, ako ním bol vyriešený vzťah medzi účastníkmi konania o dedičstve navzájom, a nie vtedy, ak ide o ich vzťah k osobám, ktoré neboli účastníkmi dedičského konania²⁴. Civilný súd teda nie je v takomto prípade viazaný rozhodnutím o dedičstve, môže sa pri posudzovaní zodpovednosti dedičov odchýliť od ceny dedičstva ustanovenej

v dedičskom konaní, ak stav dedičstva je pre veriteľa priaznivejší ako stav uvedený v súpise majetku poručiteľa, alebo ak do dedičstva patria aj iné veci, ktoré neboli uvedené v tomto súpise, prípadne, ak veci uvedené v súpise majú väčšiu hodnotu²⁵. Súdne konanie proti dedičom poručiteľa prichádza do úvahy tiež v prípade, ak sa konanie o dedičstve končí schválením ich dohody, ktorou sa zaviazali v určitom (inom než zákonom) pomere zaplatiť dlh poručiteľa voči konkrétnemu veriteľovi. Schválená dedičská dohoda upravuje len právne vzťahy medzi dedičmi, nepriznáva právo vlastnému veriteľovi a zaväzuje len k povinnostiam medzi dedičmi navzájom²⁶, preto nemôže byť titulom pre výkon rozhodnutia²⁷.

Inak je to však pri dlhoch poručiteľa vyrubených štátnymi orgánmi podľa predpisov verejného práva. Napríklad daňový úrad sa nemôže obrátiť na súd s využitím ustanovenia § 175y OSP, keďže právoplatné a vykonateľné rozhodnutie daňového úradu je samo osebe exekučným titulom a povinnosť dediča zaplatiť za poručiteľa nedoplatky daní (či už splatné pred smrťou poručiteľa alebo tie, ktoré boli vyčíslené v priznaní podávanom dedičmi podľa ust. § 49 ods. 4, 5 zákona o dani z príjmov²⁸) vyplýva priamo z predpisov verejného práva. Súd nemôže znova rozhodovať o povinnosti, ktorá už bola právoplatne uložená iným štátnym orgánom.

Otázka hodnoty nadobudnutého dedičského podielu je veľmi dôležitá najmä preto, lebo majetok získaný dedičstvom „fúzuje“ s majetkom dediča. To znamená, že pohľadávky voči dedičstvu možno do tejto výšky uspokojiť z akéhokoľvek majetku dediča, nielen z vecí, ktoré zdedil. Zákon predpokladá, že prechodom zde-

²⁰ Ustanovenie § 136 OSP: Ak možno výšku nárokov zistiť len s nepomernými ťažkosťami alebo ak ju nemožno zistiť vôbec, určí ju súd podľa vlastnej úvahy.

²¹ Vydanému na základe ustanovenia § 175o Občianskeho súdneho poriadku.

²² Ustanovenie § 218 ods. 1 písm. b) OSP.

²³ Ustanovenie § 175y OSP: Okrem prípadu, keď sa vykonala likvidácia dedičstva, nebráni uznesenie súdu tomu, kto nebol účastníkom konania o dedičstve, z ktorého uznesenie vzišlo, aby sa domáhal svojho práva žalobou..“

²⁴ S IV, str. 751

²⁵ R 46/1963.

²⁶ Ust. § 41 ods. 1 exekučného poriadku – zák. č. 233/1995 Z. z.: „Exekučným titulom je vykonateľné rozhodnutie súdu, ak priznáva právo, zaväzuje k povinnosti alebo postihuje majetok“.

²⁷ R 19/1988: Rozhodnutí štátného notárstva o schválení dohody dedičů, obsahujúcej také záväzky jedného z dedičů uhradiť dlh voči veriteľovi zústaviteľa, není pro tohoto veritele podkladem pro podání návrhu na soudní výkon rozhodnutí k vymožení úhrady dluhu.

²⁸ Zákon číslo 595/2003 Z.z. v znení neskorších predpisov.

deného majetku na dediča došlo k splynutiu s jeho vlastným majetkom.²⁹ Iná je situácia pri zodpovednosti štátu podľa § 472 ods. 2.³⁰ Pri prechode dedičstva inak než odúmrtou nepatí, že na úhradu dlhov možno použiť len peniaze a veci z dedičstva, ktoré sa ponúknú na prijatie veriteľovi. Na úhradu dlhov poručiteľa možno po získaní exekučného titulu použiť akýkoľvek majetok dediča. Dedič ani nie je oprávnený „vnucovať“ veriteľovi veci z dedičskej podstaty, peňažný dlh má uhradiť v peniazoch, resp. spôsobom, na ktorom sa pri uzatváraní zmluvy poručiteľ a veriteľ dohodli. Pokiaľ si nedohodli nič, platia podporne ustanovenia Občianskeho zákonníka o splnení dlhu.

Osobitne je ešte potrebné riešiť prípad, keď bol poručiteľ len spoludlžníkom peňažného dlhu (nie výlučným dlžníkom). V takomto prípade treba rozlišovať tri varianty:

1. poručiteľ je spoludlžníkom s pozostalým manželom, keďže ide o dlhy v bezpodielovom spoluvlastníctve manželov,
2. poručiteľ je spoludlžníkom dlhu, v ktorom sú spoludlžníci zaviazaní spoločne a nerozdielne, ale nejde o dlh z bezpodielového spoluvlastníctva manželov,
3. poručiteľ je spoludlžníkom dlhu, ktorý nie je solidárny.

Pokiaľ je pasívom dlh v bezpodielovom spoluvlastníctve manželov, potom rozhodnutie o ďalšom osude tohto dlhu do veľkej miery závisí od rozhodnutia, ktorým sa v dedičskom konaní vysporiadava bezpodielové spoluvlastníctvo medzi dedičmi a pozostalým manželom. Súčasťou konania o dedičstve je ustálenie hodnoty bezpodielového spoluvlastníctva, jeho aktív a pasív a následne rozhodnutie o tom, čo z tohto majetku bude patriť pozostalému manželovi a čo do dedičskej podstaty, pri súčasnom rešpektovaní ustanovenia § 150 Občianskeho zákonníka, ktorý zakotvuje zásady vysporiadania bezpodielového spoluvlastníctva manželov.

Veľmi dôležitú úlohu hrá skutočnosť, že manželia sú, pokiaľ sa týka majetku v bezpodielovom

spoluvlastníctve, vo vzťahu k tretím osobám zo zákona solidárni. Veriteľ bezpodielových spoluvlastníkov má pohľadávku voči spoločnému majetku a takto ju treba aj vyporiadať v konaní o dedičstve. Preto by sa dlhy z bezpodielového spoluvlastníctva manželov nemali „prenášať ani v určitej časti“ na dedičskú podstatu, ale po výpočte čistej hodnoty bezpodielového spoluvlastníctva manželov (aktíva mínus pasíva bezpodielového spoluvlastníctva manželov), by mal do dedičskej podstaty patriť len podiel poručiteľa, ktorý určí dohoda dedičov s pozostalým manželom, resp. súd, ak k dohode nedôjde. Veriteľ oboch manželov ako bezpodielových spoluvlastníkov pritom môže žiadať plnenie aj od pozostalého manžela z majetku, ktorý je jeho výlučným vlastníctvom (mimo bezpodielového spoluvlastníctva manželov). Uplatnením zásady solidarity vzniká pozostalému manželovi povinnosť splniť celý dlh a následne právo regresu voči bezpodielovému spoluvlastníctvu manželov (ak ešte existuje a nebolo vyporiadané) alebo voči dedičom mŕtveho manžela v podiele 1/2³¹.

Uvedené platí primerane aj na riešenie otázky, čo je povinný uhradiť dedič po solidárnom dlžníkovi, ak nešlo o dlhy z bezpodielového spoluvlastníctva manželov. Zmena nastáva len v nemožnosti vysporiadať dlh v konaní o dedičstve mimo dedičskej podstaty (pri vyporiadavaní BSM). Ak je dlh zahrnutý do pasív dedičstva, potom sú dedičia ako právni nástupcovia spoludlžníka povinní uhradiť výšku dlhu modifikovanú hodnotou nadobudnutého dedičstva podľa § 470 ods. 2 Občianskeho zákonníka. Smrťou jedného z dlžníkov v prípade solidarity sa postavenie veriteľa mení len z toho hľadiska, že sa zužuje okruh osôb, od ktorých je veriteľ oprávnený žiadať plnenie celého dlhu. Aj tu sa totiž musí aplikovať ustanovenie o tom, že dedič zodpovedá za dlhy poručiteľa len do výšky nadobudnutého podielu. V dôsledku úmrtia spoludlžníka teda nezaniká pasívna solidarita, dochádza len k jej modifikácii v tom zmysle, že dedičia zodpovedajú solidárne s ostatnými

²⁹ Jehlička, O. – Švestka, J. – Škárková, M. a kol.: Občianský zákoník. Komentár. 9. vydání. Praha, C. H. Beck 2004, s. 683.

³⁰ Holub, M. – Fiala, J. – Bičovský, J.: Občianský zákoník – Poznámkové vydání s judikaturou a literaturou. Praha, LINDE

– Právnické a ekonomické nakladatelství a knihkupectví Bohumily Hořínkové a Jána Tuláčka, 2005, s. 403.

³¹ Ustanovenie § 511 ods. 2 prvá veta Občianskeho zákonníka.

spoluvlastníkmi, avšak každý z nich len do výšky ceny nadobudnutého podielu³².

V prípade nesolidárneho dlhu patrí do dedičskej podstaty len tá časť dlhu, ktorá pripadá na poručiteľa. Zodpovednosť viacerých dedičov sa opätovne odvíja len od výšky ceny nadobudnutého dedičského podielu. Dedičia sa môžu dohodnúť o inom rozsahu zodpovednosti za dlhy³³, avšak aj v tomto prípade (ak by sa dedičia dohodli o zodpovednosti za dlh poručiteľa v rozpore s § 470 ods. 2 Občianskeho zákonníka) musí v prvom rade s touto dohodou súhlasiť veriteľ, keďže je účastníkom tejto časti konania o dedičstve (vyporiadava sa jeho pohľadávka)³⁴.

Z doteraz uvedeného teda možno vyvodiť dve zásady, ktoré v súkromnom práve ovládajú systém prechodu dlhov poručiteľa na jeho dedičov. Prvou je, že žiaden dedič nemôže „doplatiť“ na dedenie v tom zmysle, že by mal vlastným majetkom zodpovedať za dlhy poručiteľa. Druhou zásadou je pri dedení všeobecne platná univerzálna sukcesia³⁵, ktorá zabezpečuje, že každý z dedičov získa z majetku poručiteľa rovnaký vzájomný pomer aktív a pasív – maximálne však do výšky ceny prijatého dedičstva. Zodpovednosť dediča je teda limitovaná cenou nadobudnutého dedičstva. Neplatí to však bez výnimky.

Aj na právne postavenie dediča sa totiž vzťahujú všeobecné zásady súkromného práva – zachovanie dobrých mravov pri výkone práv a povinností, prevenčná povinnosť vo vzťahu k predchádzaniu vzniku škôd a pod. Preto je každý dedič povinný zachovať pri uspokojovaní veriteľov predpísaný procesný postup. V prípade jeho porušenia dáva Občiansky zákonník veriteľom s výhodnejším poradím možnosť žiadať od dedičov uspokojenie svojho dlhu aj v prípade, ak je cena dedičstva už vyčerpaná

na úhradu pohľadávok s horším poradím³⁶. Výber veriteľov závisí od dedičov, keďže predpokladom zaradenia pohľadávky voči dedičskej podstate je jej „uznanie“ dedičmi. Pokiaľ by dedičia neuznali nespornosť pohľadávky, musí súd postupovať v zmysle § 175k ods. 3 OSP, obmedziť sa len na zistenie spornosti pohľadávky a pri výpočte čistého majetku na ňu neprihliadať. Veriteľ sa môže domáhať svojho práva na súde žalobou mimo konanie o dedičstve podľa § 175y OSP. Vyskytli sa aj názory, že na spochybňovanie pohľadávky dedičmi netreba prihliadnuť len v prípade, ak má súd za nesporne preukázané, že pohľadávka v čase smrti poručiteľa existovala (napr. prostredníctvom právoplatného rozsudku)³⁷. Každopádne je povinnosťou súdu zapísať do aktív a pasív dedičstva každý dlh, o ktorom zistil (po stránke skutkovej aj po stránke právnej), že v čase smrti zaväzoval poručiteľa. Keďže ide o konanie, ktoré môže začať aj bez návrhu, je súd povinný vykonať aj iné, než účastníkmi navrhnuté dôkazy. Súd však môže vykonávať len dôkazy týkajúce sa nesporných majetkových hodnôt (aktív aj pasív). Pokiaľ zistí, že je nespornosť porušená námietkou niektorého z účastníkov, ďalej dokazovanie nevykonáva a odkáže účastníkov na civilné konanie. Spornosťou sa pritom rozumejú rozdielne tvrdenia účastníkov konania o skutočnostiach, ktoré sú rozhodujúce pre posúdenie (právny záver), či vec alebo iná majetková hodnota, prípadne dlh patrili poručiteľovi. Ak sú údaje účastníkov zhodné a odlišujú sa len v okolnostiach, ktoré nie sú pre právnu stránku významné, nejde o spor o aktíva alebo pasíva dedičstva. V prípade, ak majú účastníci len rozdielny právny názor na otázku, či vec alebo iná majetková hodnota, prípadne dlh patrili poručiteľovi, nemôže sa súd obmedziť len na zistenie spornosti, ale na základe svojho právneho posúdenia sa

³² S I, s. 531.

³³ K tomu pozri ešte R 63/1972: K vyporiadaniu pohľadávky poručiteľovho veriteľa odchylné od ustanovenia § 470 ods. 2 OZ. Môže dôjsť v konaní o dedičstve iba vtedy, ak dedičstvo nadobúda viac dedičov. V týchto prípadoch je veriteľ poručiteľa účastníkom konania o dedičstve.

³⁴ R 48/1975 alebo SJ 66/2000 (NS ČR).

³⁵ Dedičské právo je ako celok ovládané zásadou univerzálnej sukcesie, pri ktorej dedič vstupuje do všetkých práv a povinností po poručiteľovi. Singulárnu sukcesiu (odkaz – legát) slovenské dedičské právo nepozná.

³⁶ Holub, M. – Fiala, J. – Bičovský, J.: Občiansky zákonník – Poznámkové vydání s judikaturou a literaturou. Praha, LINDE – Právnické a ekonomické nakladatelství a knihkupectví Bohumily Hořínkové a Jána Tuláčka, 2005, s. 403.

³⁷ Ad Notam 5/1998, s. 118: Proti vůli dedičů nebo některého z nich může být do pasiv dědictví zařazen dluh zůstavitele jen tehdy, mají-li námitky dědice proti dluhu takový charakter, že již na základě právního posouzení nemohou obstát (např. popírali dědic, že by někdy existoval dluh, přiznaný pravomocným rozhodnutím soudu či jiného orgánu).

musí rozhodnúť, či patria alebo nepatria do dedičstva.³⁸

Po tom, čo si súd takto ustáli výšku aspoň nesporných dlhov po poručiteľovi, závisí ďalší procesný postup od rozhodnutia dedičov. Ustanovenie § 175n OSP im umožňuje navrhnúť súdu vydanie uznesenia na konvokáciu veriteľov – teda vyzvať ich, aby súdu oznámili svoje pohľadávky v lehote, ktorú v uznesení určí. Pritom súd musí veriteľov vo výzve poučiť, že dedičia nebudú zodpovedať veriteľom, ktorí svoje pohľadávky včas neoznámili, pokiaľ bude uspokojením pohľadávok ostatných veriteľov vyčerpaná cena dedičstva, ktoré dedičia nadobudli. Zákon tým má na mysli predovšetkým prednostných veriteľov, ktorí by mali byť uspokojovaní pred ostatnými prioritne. Ktoré dlhy musia byť uspokojované prednostne, vyplýva z ustanovenia § 175v ods. 2 OSP, v zmysle ktorého súd z výťažku likvidácie dedičstva uhradí postupne pohľadávky podľa týchto skupín:

- a) náklady poručiteľovej choroby a primerané náklady jeho pohrebu, trovy konania a splatné výživné (medzi sebou pomerne, pokiaľ ich úhrnná výška prevyšuje rozdeľovaný výťažok),
- b) dlžné dane a poplatky (medzi sebou pomerne, pokiaľ ich úhrnná výška prevyšuje zostatok rozdeľovaného výťažku po tom, ako boli prednostne uhradené pohľadávky 1. skupiny),
- c) ostatné pohľadávky (prioritne v tejto skupine pohľadávky zabezpečené záložným právom, ostatné pomerne).

Hoci ide o procesné ustanovenie týkajúce sa rozdeľovania výťažku likvidácie dedičstva, vzťahuje sa podporne na poradie uspokojovania veriteľov poručiteľa z hmotného práva, pretože na tento postup výslovne odkazuje ustanovenie § 471 ods. 2 prvá veta Občianskeho zákonníka (cit.): „Ak nedôjde k dohode medzi dedičmi a veriteľmi, spravuje sa povinnosť dedičov plniť tieto dlhy ustanoveniami Občianskeho súdneho poriadku o likvidácii dedičstva.“ Pre aplikáciu tohto ustanovenia je nevyhnutné, aby dedičstvo bolo predĺžené

a aby dovedy nedošlo k dohode medzi veriteľmi a dedičmi o tom, že dedičia prenechávajú dedičstvo na úhradu dlhov poručiteľa.

Toto ustanovenie však nechráni len nároky prednostných veriteľov poručiteľa, ale všetkých veriteľov, ktorých pohľadávka mohla byť pri dodržaní zákonného postupu aspoň pomerne uspokojená. Keď nebola realizovaná výzva na konvokáciu veriteľov, môže vzniknúť zodpovednosť dediča za dlhy poručiteľa v rozsahu vyššom, než bola hodnota ním nadobudnutého dedičského podielu, a dedič bude povinný veriteľom poručiteľa aj z jeho vlastného majetku.

K modifikácii zásady miery zodpovednosti dediča za dlhy poručiteľa len do výšky nadobudnutého dedičského podielu teda logicky môže dôjsť výlučne v prípade predĺženia dedičstva. Vylúčiť aplikáciu tejto vážnej „výnimky“ môžu dedičia tromi spôsobmi:

1. výzvou na konvokáciu veriteľov podľa § 175n OSP, keďže po jej realizácii dôjde zo zákona k vylúčeniu zodpovednosti dedičov za dlhy voči tým veriteľom, ktorí svoje pohľadávky riadne neprihlásili,
2. dedičia sa s veriteľmi poručiteľa dohodnú o prenechaní predĺženého dedičstva na úhradu dlhov poručiteľa. Táto dohoda potrebuje pre svoju platnosť súhlas súdu, ktorý ju schváli, ak neodporuje zákonu alebo dobrým mravom. Výber veriteľov závisí od dedičov; súd však musí pri schvaľovaní dohody brať zreteľ na to, či tento spôsob ukončenia veci nebude v rozpore so zákonom a či nebude na ujmu tých, ktorí by mohli byť vo svojich právach uspokojení pri likvidácii dedičstva³⁹. Za tohto stavu zodpovedá dedič za poručiteľove dlhy len hodnotami z dedičstva (cum viribus hereditatis), jeho vlastný majetok zostane nedotknutý⁴⁰.
3. súd nariadi likvidáciu dedičstva postupom upraveným v § 175t – 175v OSP. Rozvrhom výťažku likvidácie dôjde k úplnému alebo čiastočnému splneniu dlhov poručiteľa. Ostatné neuspokojené pohľadávky veriteľov proti dedičom právoplatnosťou uzne-

³⁸ Podľa SJ 57/1999 (NS ČR).

³⁹ R 18/1985.

⁴⁰ Jehlička, O. – Švestka, J. – Škárová, M. a kol. Občianský zákonník. Komentár. 9. vydání. Praha, C. H. Beck 2004, s. 683.

senia o skončení likvidácie zo zákona zanikajú.

Právo vlastníť majetok a právo dediť je predmetom ochrany Ústavou, aj ďalšími významnými medzinárodnými prameňmi práva. Štát má pozitívnu povinnosť vytvárať podmienky na predchádzanie akejkoľvek možnosti diskriminácie medzi subjektmi práva⁴¹, čo pri otázke zodpovednosti dedičov za dlhy poručiteľa vytvára nároky na hľadanie spravodlivosti pri zákonnej úprave právnych vzťahov medzi dedičmi navzájom, medzi veriteľmi poručiteľa navzájom a medzi dedičmi na strane jednej a veriteľmi poručiteľa na strane druhej. Zákaz diskriminácie sa totiž vzťahuje jednak na vzťahy medzi súkromnými osobami (článok 1 Dodatkového protokolu č. 12 k Európskemu dohovoru) a jednak na činnosť akéhokoľvek verejného orgánu (článok 2 Dodatkového protokolu č. 12 Európskeho dohovoru). Preto ho možno využiť ako všeobecné interpretačné

pravidlo rovnako, ako ho chápe Európsky dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd. V slovenskej právnej úprave prechodu dlhov po poručiteľovi môže napomôcť najmä pri riešení vzájomných vzťahov veriteľov poručiteľa, v ktorej vykazujeme viaceré „odlišnosti od rovnosti“ vyplývajúce najmä z rozlišovania sporných a nesporných pasív. Vymožiteľnosť sporných pasív sa citeľne znižuje v dôsledku aplikácie zásady zodpovednosti dediča za dlhy poručiteľa len do výšky ceny nadobudnutého dedičstva v spojení s tým, že pri sporných pasívach sa súd obmedzí len na konštatovanie spornosti a veriteľa odkáže na súdne konanie. Na zhoršení vymožiteľnosti má potom zásluhu najmä dĺžka základného konania pred civilným súdom. Všetko toto kladie na štát nároky predovšetkým v legislatívnej oblasti, najmä keď právna úprava prechodu dlhov poručiteľa nebola už mnoho rokov nijako novelizovaná, a to aj napriek obrovským zmenám v materiálnych prameňoch práva.

ZÁVÄZNOŠŤ SÚDNYCH ROZHODNUTÍ

Mgr. Milan Majerník

vyšší súdny úradník Okresný súd Košice I.
externý doktorand PaF UPJŠ Košice

Právna istota zabezpečená konštantnou judikatúrou

Jedným zo základných znakov a predpokladov právneho štátu a zároveň právnej istoty ako jedného z jeho atribútov je také usporiadanie štátu, v ktorom každý, fyzická aj právnická osoba, môže mať dôveru v právo. Najvšeobecnejšie vyjadrené, podstata právnej istoty spočíva v tom, že každý sa môže spoliehať na to, že mu bude štátom poskytnutá efektívna ochrana jeho práv. Zároveň sa môže spoliehať na to, že štátna moc mu dopomôže pri realizácii subjektívneho práva, ak

v ňom niekto neprávom bráni, a zároveň sa môže spoliehať na to, že ho štát postihne zákonom predvídanou a žiadnou inou než predvídanou sankciou za to, že porušil právny predpis, a napokon na to, že ho nepostihne sankciou, ak právny predpis neporušil. Právna istota tiež spočíva v tom, že každý sa môže spoliehať na to, že v podobnej veci bude rozhodnuté podobne a v rôznej veci rôzne, a že o veci bude rozhodovať orgán, ktorý je na rozhodovanie príslušný, že tento orgán rozhodne nestranne v zákonnom konaní.¹ Tým, kto je v rámci rozdelenia moci v štáte určený na ochranu práv jednotlivcov a kto by mal byť garantom právnej istoty pre jednotlivca pri ochrane jeho práv, je súdna moc. V súčasnos-

⁴¹ Článok 14 Európskeho dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd; Dodatkový protokol č. 12 Európskeho dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.

¹ Knapp, V.: Teorie práva. 1. vydanie. Praha, C. H. BECK 1995, s. 205.

ti sa venuje súdnym rozhodnutiam zvýšená pozornosť. Je to tak najmä z dôvodu znásobovania ich významu, potom, čo sa súdnej moci dostáva primeraného postavenia v systéme trojdelenia moci.

V rámci právnickej obce v súčasnom období nie je pochybnosť o význame rozhodovacej činnosti súdov pre právnu prax rovnako, ako aj pre právnu vedu. Medzi právnymi teóriami však skôr dochádza k sporom, či patria súdne rozhodnutia k prameňom práva, resp. aké majú miesto medzi prameňmi práva, alebo mimo nich. Hľadanie odpovede na túto otázku však odvrátilo pozornosť právnej teórie a praxe od problémov so zaistením takej kvality judikatúry, ktorou by sa podarilo dosiahnuť podstatu a zmysel súdneho rozhodnutia ako prameňa práva. V skutočnosti pre právnu prax a pre samého adresáta právnych noriem nie je podstatné, či a kde je miesto súdnych rozhodnutí medzi prameňmi práva, ale to, ktorý prameň práva reálne určuje jeho práva a povinnosti.

Treba skonštatovať, že rozhodovacia činnosť súdov zastávala a doteraz zastáva dôležitú úlohu najmä v oblasti anglosaského práva, kde je práve sudcovská tvorba práva hlavným prameňom práva. Avšak komparáciou právnych systémov a správnym uplatňovaním princípu právneho štátu sa stáva významnou súčasťou právneho systému aj v krajinách kontinentálneho práva. Právny systém na Slovensku je založený na doktríne písaného práva, preto sa v tunajších pomeroch problematika judikatúry a tvorby práva činnosťou súdov zvyčajne končí konštatovaním jej faktickej záväznosti, resp. významnosti pre právnu prax. Práve existencia záväznosti dáva súdnemu rozhodnutiu podstatnú vlastnosť, ktorá je dôležitou z hľadiska adresátov. Jej poznanie vytvára predpoklady pre pochopenie zmyslu a významu jednotlivých súdnych rozhodnutí. Je dôležité preto vedieť, či súdne rozhodnutie v istých prípadoch nemôže dosiahnuť širší rozsah záväznosti, ako je individuálna, prípadne faktická.

Prístup teórie práva k záväznosti súdnych rozhodnutí

V záujme poznania záväznosti je relevantným aj poznanie jej súčasných teoretických východísk. V nemecky hovoriacich krajinách na prelome 19. a 20. storočia boli názory na povahu judikatúry ako prameňa práva ovplyvnené historickoprávnou školou, ktorá poznala len dva pramene práva, zákon a právnu obyčaj. Historickoprávna škola judikatúre umožňovala stať sa prameňom práva len ako právnej obyčaji. Aj vo francúzskej právnej teórii existuje názor podporujúci tvrdenie, že judikatúra môže získať postavenie prameňa práva len vtedy, ak spĺňa znaky konštantnej judikatúry.² Z hľadiska teoretickoprávneho však tieto názory pri moderných teóriách neobstoja z hľadiska právnej istoty pre jednotlivé subjekty právnych vzťahov. Rovnako tak táto teória, ktorá zdôrazňuje dlhodobosť a ustálenosť, naráža na prekážky spojené práve s dlhodobosťou a racionálnosťou teórie precedensu a prekážky v praxi. Práve dynamicnosť a promptnosť reakcií judikatúry na reálne životné podmienky v súlade s princípom spravodlivosti sú tým, čo je často dôvodom na prekonanie precedensu.

Iným prístupom k judikatúre je prístup sociologický, ktorý pristupuje ku kontinentálnej judikatúre, vychádzajúc z charakteristík judikatúry ako „sociologického prameňa práva, záväzného de facto, nie de iure.“³ Avšak klasifikovať určité zdroje právnej argumentácie ako prameň práva v sociologickom zmysle je problematické, lebo majú výpovednú hodnotu len o tom, či je určitá prax dôsledkom zhody okolností, prípadne štatistickej pravdepodobnosti, alebo či je stavom právnym, teda či je určitá prax v skutočnosti právnym poriadkom vyžadovaným riešením.⁴

Nenormatívna interpretácia významu precedensu je v rozpore s tým, ako právnici sami judikatúru chápu. Poukazuje na to Z. Kúhn⁵, keď uvádza názor nemeckých autorov R. Alexyho a R. Drierera, ktorí konštatujú, že nie je prav-

² Kúhn, Z. a spol.: Judikatura a právní argumentace. Praha, Auditorium 2006, s. 8.

³ Knapp, V.: Teorie práva. Praha, C. H. Beck 1995, s. 131.

⁴ Kúhn, Z. a spol.: Judikatura a právní argumentace. Praha, Auditorium 2006, s. 9.

⁵ Tamtiež, s. 9.

dou, že záväzné „de iure“ môže znamenať len striktnu formálnu záväznosť. Práve preto títo autori poukazujú aj na iné druhy záväznosti. Aj slabšie druhy záväznosti môžu byť taktiež právne záväznými a navyše slabšia záväznosť precedensu je podľa ich názoru pocitovaná účastníkmi právneho systému ako niečo vo svojej podstate normatívne, a nielen ako príklad určitej empirickej skúsenosti.

Pojem záväznosť

Pre rozhodovanie jednotlivých prípadov sudcami je podstatné, či súdne rozhodnutie v predchádzajúcom obdobnom prípade treba považovať za záväzné, prípadne pre koho je súdne rozhodnutie záväzné.

Pojem záväznosť je chápaný odlišne v závislosti od právnej kultúry, čo, samozrejme, súvisí s významom jednotlivých prameňov práva v nej. Porovnaním na to možno poukázať na už spomínaných dvoch veľkých právnych kultúrach – anglosaskej (doktrína záväznosti precedensu) a európskej kontinentálnej (doktrína písaného práva)⁶. Pojem záväznosť je v oboch právnych kultúrach docielený rozdielnym spôsobom. Vzhľadom na chápanie záväznosti v kontinentálnej právnej vede je záväznosť precedensu chápaná oveľa striktnejšie a prísnejšie ako v krajinách common law. V kontinentálnom systéme práva zvykne byť pojem záväznosť chápaný ako niečo podstatne rigidnejšie a oveľa formálnejšie, naopak v angloamerickom systéme práva je záväznosť precedensu chápaná predovšetkým ako interpretačný koncept, pri ktorom prichádzajú do úvahy rôzne stupne významu. Táto odlišnosť vyplýva aj z historických prameňov práva a prezentácie práva právnou vedou a vnímania práva právnikmi v jednotlivých právnych systémoch. Zväčša sa preto aj v slovenskej právnej vede pojem záväznosť spája so zákonom (pri všeobecnej záväznosti) a s rozhodnutím (pri záväznosti v jednotlivom prípade, tzv. individuálna záväznosť). Takéto nazeranie na súdne rozhodnutie, samozrejme,

ovplyvňuje nevyhnutne aj vnímanie možnej precedentnej záväznosti samým rozhodujúcim sudcom (aj keď tento aspekt, samozrejme, nie je jediným, ktorý má vplyv na rozhodovanie sudcu).

Pri prezentácii pojmu záväznosť a na pochopenie jej významu je dobré si tento pojem predstaviť v dvoch extrémnych prípadoch. Prvým príkladom by bolo extrémne poňatie situácie v štátoch anglosaského práva, kde sú teoreticky všetky rozhodnutia vyšších súdov krajiny absolútne záväzným precedensom pre všetky nižšie súdy v rámci jednej súdnej hierarchie. Naopak, iným extrémom by bolo extrémne poňatie situácie na európskom kontinente, kde teoreticky rozhodnutie najvyššieho súdu nemá žiadne normatívne účinky, a pokiaľ aj je súdmi nižších stupňov akceptované, stáva sa to len preto, že sa súd s takouto argumentáciou sám stotožní. Paradoxom je, že takéto ideálne modely v takto extrémnej podobe neexistujú.⁷ V štátoch „common law“ tento extrém neplatí, lebo sa zužuje rozsah ratio decidendi ako jediná formálna časť rozhodnutia, keďže nižšie súdy niekedy obchádzajú princíp stare decisis alebo sa využíva inštitút distinctionis. G. Calabresi poukazuje na to, že v posledných rokoch sa v systéme Common Law, najmä v USA, výrazne zosilňuje kult zákona a trend k nahradzaniu sudcovskej tvorby práva právnymi predpismi prijatými parlamentom.⁸ Čo sa týka kontinentálneho práva, naopak, nemožno predpokladať absolútne striktnú irelevantnosť judikatúry. V priebehu posledných dvoch storočí sa rozdiely medzi týmito pôvodne radikálne odlišnými poňatiami práva postupne zúžili, ale určité rozdiely, najmä v nazeraní na úlohu súdnej tvorby práva zotrávajú. Treba priznať, že väčšina slovenských učebníc teórie práva a metodológie práva na právnických fakultách odmieta to, že by súdne rozhodnutia boli všeobecne záväznými. Podľa nich systém práva v Slovenskej republike je súčasťou kontinentálneho právneho systému, ktorý je založený na doktríne písaného práva, čo znamená, že pod pojmom právo sa rozumie výlučne písane-

⁶ Teória práva dlhodobo vychádza z členenia veľkých právnych systémov René Davida na európske kontinentálne právo a anglosaské právo (tzv. právo common law).

⁷ Kühn, Z. a spol.: Judikatura a právní argumentace. Praha. Auditorium 2006, s.7.

⁸ Calabresi, G.: Common Law For The Age of Statutes. Cambridge (Massachussetts) – London 1982.

né právo.⁹ Striktný výklad ustanovenia čl. 144 ods. 1 Ústavy SR by uvedené tvrdenia potvrdzoval.¹⁰

Avšak treba sa zmieniť aj o následkoch, tzn. že, ak by došlo v nejakom prípade k neodôvodnenému odklonu od konštantnej judikatúry, malo by to za následok porušenie princípov právnej istoty a zároveň práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 2 Ústavy a práva na spravodlivý proces podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd. Samou rozhodovacou činnosťou Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) sa zmenil pohľad na pojem právo, a tým postupne dochádza k zmiešavaniu prvkov kontinentálneho právneho systému a anglosaského. ESLP rozlišuje dva pohľady na právo, a to právo vo formálnom zmysle a právo v materiálnom slova zmysle. Opätovne možno vnímať vplyv súdnej praxe na tvorbu práva, resp. vzájomnú prepojenosť teórie a praxe pri realizácii práva súdmi, keď sám súd definuje teoretické východiská vnímania práva a toho, čo právom je. Právom vo formálnom zmysle podľa ESLP je len to, čo je daným právnym systémom označené. V materiálnom slova zmysle je právom podľa ESLP všetko, z čoho možno usúdiť obsah práva v spoločnosti skutočne pôsobiaceho, to znamená tiež doktrinálne diela, relevantná judikatúra.¹¹ Možno teda uviesť, že aj súd majúci nadnárodný charakter sa vyslovil v zmysle upustenia od striktno formálneho nazerania na právo a pripustil aj záväznosť judikatúry.

Druhy záväznosti

Nadväzujúc na uvedené, čo sa týka záväznosti judikatúry v záujme lepšej prehľadnosti a pre potreby právnej teórie je nutné odlišiť viaceré druhy záväznosti, ktorými môže judikatúra pôsobiť. Z formálneho hľadiska sa stotožňujem

s delením Kühna, ktorý rozdelil záväznosť súdnych rozhodnutí na záväznosť výrokov Ústavného súdu, ktorými rozhoduje vo veciach všeobecnej kontroly ústavnosti, ďalej záväznosť rozhodnutí súdov v ťažších veciach (resp. záväznosť právneho názoru vyššieho súdu) a nakoniec záväznosť precedentného charakteru.¹²

I. Výroky Ústavného súdu SR (ďalej len „Ústavný súd“) sú všeobecne záväzné v prípade, že zruší právny predpis alebo jeho časť pre protiústavnosť. Tieto výroky sú „akousi derogáčnou normou“, ktorá účinkami pôsobí rovnako ako právny predpis, ktorým sa zrušuje predchádzajúci právny predpis. V rámci pôsobenia vzájomných brzd a protiváh je tento prípad príkladom, ako súdna moc v súlade s teóriou delby moci zasahuje do zákonodarnej. V teórii je preto Ústavný súd pri realizovaní tejto svojej právomoci označovaný aj ako „negatívny zákonodarcu“. ¹³ V prípade, že návrhu na zrušenie Ústavný súd nevyhoví, toto rozhodnutie nemá povahu normatívneho právneho aktu. V Ústave SR je tiež uvedené fakultatívne oprávnenie ústavného súdu pozastaviť účinnosť napadnutých právnych predpisov, ich častí, prípadne niektorých ich ustanovení po prijatí návrhu na začatie konania o súlade právnych predpisov, ak by ich uplatňovaním mohlo dôjsť k ohrozeniu základných práv a slobôd, alebo ak by štátu hrozila z ich uplatňovania značná hospodárska škoda alebo iný vážny nenapraviteľný následok (čl. 125 ods. 2 Ústavy SR). V prípade, že sa vo výroku nálezu Ústavného súdu objaví interpretácia ústavy alebo ústavných zákonov, má aj tento výrok normatívny charakter. Týmto spôsobom sa dáva možnosť ústavnému súdu podľa čl. 128 Ústavy SR, aby podal výklad, ak je vec sporná a tento výklad má normatívny charakter s pôsobením erga omnes s trvalou platnosťou (až do obdobia zmeny alebo zrušenia tohto ustanovenia ústavného zákona, ktorý bol predmetom výkladu ústavného súdu).¹⁴

⁹ Prusák, J.: Teória práva. Bratislava, Vydavateľské oddelenie Právnickej fakulty Univerzity Komenského 1999, s. 242.

¹⁰ Podľa čl. 144 ods. 1 Ústavy SR sudcovia sú pri výkone svojej funkcie nezávislí a pri rozhodovaní sú viazaní ústavou, ústavným zákonom, medzinárodnou zmluvou podľa čl. 7 ods. 2 a 5 a zákonom.

¹¹ Pozri rozsudok z 25.3.1998 Kopp proti Švajčiarsku, sťažnosť č. 23224/94, ods. 60 a nasl.

¹² Kühn, Z. a spol.: Judikatura a právní argumentace. Praha, Auditorium 2006, s. 35.

¹³ Nemožno opomenúť, že tento pojem sa začal používať aj v odôvodneniach rozhodnutí Ústavného súdu SR, pozri Odlišné stanovisko sudcu Lajosa Mészárosa k rozhodnutiu pléna Ústavného súdu Slovenskej republiky vo veci sp. zn. PL. ÚS 12/01.

¹⁴ Uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky I. ÚS 61/96.

Teoretické otázky v oblasti ústavného súd- nictva preto môžu vznikať najmä pokiaľ ide o výklad ústavy a ústavných zákonov, kedy sa do „rúk“ ústavného súdu dostáva táto možnosť a reálna právtvorba namiesto orgánu zákonodarnej moci. Čo sa týka povahy judikatúry Ústavného súdu SR a jej záväznosti v iných rozhodnutiach, nie „rozhodnutí majúcich povahu derogačných noriem“, toto vnímanie je problematické. Rozhodnutia Ústavného súdu SR bývajú právnickou obcou vnímané, akoby tu existoval určitý systém rozhodnutí majúci precedenčnú povahu. Napomáha tomu aj nemožnosť použitia opravného prostriedku proti jeho rozhodnutiu. Vzhľadom na povahu rozhodnutí Ústavného súdu a jeho špecifického postavenia sa však tejto záväznosti nebudem v tomto článku venovať (pre značný význam a rozsah problému záväznosti rozhodnutí Ústavného súdu mu treba venovať osobitnú pozornosť v rámci samostatnej štúdie) a obmedzím sa na záväznosť rozhodnutí všeobecných súdov.

II. Pri posudzovaní záväznosti rozhodnutí všeobecných súdov je potrebné odlišiť dve možnosti. Jednak záväznosť ako vlastnosť jednotlivého rozhodnutia, tzn. že pod záväznosťou sa rozumie taká vlastnosť rozsudku, ktorá zakladá pre svojich adresátov také právne účinky, ktoré sú záväzné len pre strany konania (tzv. individuálna záväznosť). Táto záväznosť sa môže týkať len výroku rozsudku, nie inej časti rozsudku, samozrejme, ani odôvodnenia, ktoré nemôže zakladať práva a povinnosti adresátom rozhodnutia. Výrok rozsudku musí spĺňať veľa formálnych náležitostí. Pri práci s touto záväznosťou vznikajú otázky a miesta na riešenia možnosti prelomenia tohto typu záväznosti.

Druhým typom záväznosti rozhodnutí všeobecných súdov je záväznosť určená priamo v ustanoveniach napríklad o opravných prostriedkoch v civilnom procese, kde je ustanovená záväznosť spravovať sa predchádzajúcim rozhodnutím vyššieho súdu. Jedným z príkladov, kedy je v zákone ustanovené pridržanie sa názoru súdu, resp. viazanosť právnym názorom súdu,

je § 226 zákona č. 99/1963 Zb. Občianskeho súdneho poriadku v platnom znení, v zmysle ktorého „ak bolo rozhodnutie zrušené a ak bola vec vrátená na ďalšie konanie a nové rozhodnutie, je súd prvého stupňa viazaný právnym názorom odvolacieho súdu“, a § 243d zákona č. 99/1963 Zb., v zmysle ktorého „ak dôjde k zrušeniu napadnutého rozhodnutia, súd, ktorého rozhodnutie bolo zrušené, koná ďalej o veci. Pritom je právny názor súdu, ktorý rozhodoval o dovolaní, záväzný.“ Pri úvahách o tom, v akom rozsahu a smere je právny názor dovolacieho súdu obsiahnutý v jeho zrušovacom rozhodnutí pre súdy v ďalšom konaní záväzný, treba mimo iného vziať do úvahy to, že vždy nutne vychádza z určitého skutkového základu, ktorého východiskom boli najmä tvrdenia účastníkov a výsledky dokazovania v doterajšom priebehu konania. Uvedený skutkový základ veci sa tak môže v konaní, ktoré nasleduje po zrušovacom rozhodnutí dovolacieho súdu, zmeniť, alebo účastníci môžu uviesť ďalšie skutkové tvrdenia a označiť dôkazy a súd môže dospieť na základe vykonaných dôkazov ku skutkovým zisteniam, ktoré sú odlišné od pôvodných tvrdení účastníkov alebo od pôvodných výsledkov dokazovania. Ak dôjde k tomu, že sa v ďalšom konaní zmenil skutkový základ veci, z ktorého vychádzal právny názor dovolacieho súdu, je nepochybné, že zo zmeneného skutkového základu veci sa záväznosť právneho názoru dovolacieho súdu nemôže uplatniť, keďže sa na odlišne zistený skutkový základ veci už nevzťahuje. V tejto situácii sú súdy povinné samostatne posudzovať aj po právnej stránke výsledky dokazovania.¹⁵ Záväznosť právneho názoru dovolacieho súdu sa preto v ďalšom konaní pred súdmi uplatní iba za predpokladu, že sa po zrušení rozhodnutia odvolacieho súdu, prípadne tiež súdu prvého stupňa, nezmení skutkový základ veci natoľko, že je vylúčená aplikácia právneho názoru dovolacieho súdu na nové skutkové zistenia a na nový skutkový záver vo veci. Podľa názoru NS ČR súd je v ďalšom konaní viazaný právnym názorom dovolacieho súdu, len ak sa skutkový základ veci nezmení natoľko, že je aplikácia právneho názoru dovo-

¹⁵ Pozri právny názor vyjadrený v „Rozboru a zhodnocení úroveň soudních rozhodnutí v občanském soudním řízení u soudu prvního stupně ze dne 23. 11. 1967 sp. zn. Prz 36/67“,

uverejnený v Sborníku Nejvyššího soudu o občanském soudním řízení a řízení před státním notářstvem I. Praha, SEVT 1974, s. 96-97.

lacieho súdu na nové skutkové zistenia a na nový skutkový záver vo veci vylúčená.¹⁶

Z uvedeného vyplýva, že pri tomto druhu záväznosti však záväznosť kasačného rozhodnutia vyššieho súdu nie je absolútna. V prípade, že nižší súd v ďalšom konaní zistí nové fakty, ktoré majú vplyv na rozhodnutie vo veci samej a týmto je vec dostatočne odlišená od podoby, ktorú mala v konaní pred inštančne vyšším súdom a na ktorej základe vyšší súd zaujal svoj právny názor.

Záväznosť predchádzajúcich rozhodnutí, tzn. rozhodnutia ako výrazu právnej moci a rozhodnutia odvolacieho súdu pre ďalšie konanie má spoločný znak, ktorým je to, že sa vzťahujú len na vec, o ktorú ide. Záväznosť v danom prípade je koncentrovaná vo výroku rozsudku, ktorý je z tohto dôvodu dôsledne formalizovaný a mieri na adresátov rozhodnutia, ako aj na súd v zmysle viazanosti vlastným rozhodnutím. Čo sa týka záväznosti súdu vlastným rozhodnutím o tejto otázke možno polemizovať, avšak v súlade s princípom právnej istoty by takisto nemalo dochádzať k neodôvodneným odklonom od predchádzajúceho rozhodnutia.

III. Záväznosť charakteru precedensu má inú povahu ako predchádzajúce. Základným znakom tejto záväznosti je jednak to, že pôsobí všeobecne, to znamená, že sa vzťahuje na bližšie neurčité zásadne obdobné kauzy. Je preň charakteristický všeobecný princíp súdom vygenerovaný, alebo zovšeobecnená interpretácia neurčitého princípu. Pokiaľ ide o relevantnú pasáž, tá nemusí byť nijako zvýraznená alebo oddelená od vlastného rozhodnutia.¹⁷ Ďalším znakom je rôzny stupeň intenzity, čo sa prejavuje najmä v anglickej koncepcii precedensu, pričom formálna záväznosť zahŕňa tiež slabšie formy záväznosti a normatívneho pôsobenia judikatúry.¹⁸ Dôležitou otázkou v danej oblasti je normatívny význam judikatúry vyšších súdov. Slovenský právny poriadok, podobne ako iné krajiny kontinentálneho právneho systému vylúčil,

aby judikatúra vyšších súdov pôsobila vo forme formálne záväzného precedensu. Judikatúra však získava čoraz väčšiu autoritu. Zväčša sa konštatuje, že de iure záväzná nie je, ale de facto áno. Pri pripustení tejto možnosti, teda faktickej záväznosti judikatúry, je nutné pripustiť aj názor o normatívnej relevancii judikatúry vyšších súdov. Judikatúra teda formálne záväzná nie je, ale má „normatívnu silu“, ktorá sa prejavuje tak, že sudca zvažuje aplikovateľnosť relevantnej judikatúry vyšších súdov so zreteľom na iné faktory, ako sú právne princípy, ekonomické a iné dopady judikatúry, vývoj spoločenských podmienok. Okrem iných faktorov je azda najpodstatnejším ten fakt, že pri použití opravných prostriedkov účastníkom konania by sa tento pri rešpektovaní princípu právnej istoty musel domôcť rozhodnutia odôvodneného právnym názorom súdu vyššieho stupňa vysloveného v obdobnom prípade. V zmysle uvedeného sa vyjadril aj Ústavný súd SR, že „po oboznámení sa s niektorými rozhodnutiami všeobecných súdov v kauzách s podobným skutkovým základom ústavný súd k veci ešte dodáva, že napriek skutočnosti, že v právnom poriadku Slovenskej republiky rozhodnutia všeobecných súdov vo veci samej nezaväzujú ostatných sudcov rozhodnúť analogicky v podobných prípadoch, taká situácia, keď súdy v druhovo rovnakej veci rozhodujú protichodným spôsobom, podkopáva efektivitu fungovania systému spravodlivosti a neguje jeho elementárny princíp a základný predpoklad, ktorým je požiadavka, aby sa o rovnakých veciach rozhodovalo rovnakým spôsobom“.¹⁹ Následne na to uviedol v ďalšom náleze, že „aj keď právne závery všeobecných súdov obsiahnuté v rozhodnutiach vo veci samej nemajú charakter precedensu, ktorý by ostatných sudcov rozhodujúcich v obdobných veciach zaväzoval rozhodnúť identicky, protichodné právne závery vyslovené v analogických prípadoch neprispievajú k naplneniu hlavného účelu princípu právnej istoty, ani k dôvere v spravodlivé súdne konanie“²⁰.

¹⁶ Pozri rozsudok NS ČR sp. zn. 21 Cdo 1681/2004 z 2. decembra 2004.

¹⁷ Kúhn, Z. a spol.: Judikatura a právní argumentace. Praha, Auditorium 2006, s. 40.

¹⁸ Tamtiež, s. 40.

¹⁹ Pozri nálež Ústavného súdu SR zo 14. septembra 2006, sp. zn. IV. ÚS 49/06.

²⁰ Pozri nálež Ústavného súdu SR zo 4. januára 2007, sp. zn. III. ÚS. 300/2006.

Týmto vyjadrením Ústavný súd SR nepriamo priznal konštantnej judikatúre istú mieru normatívnej sily a druhu faktickej záväznosti (ktorá v konečnom dôsledku má významný vplyv na správanie sa strán v konaní, na formulovanie podaní, atď.). Z hľadiska rozhodovania sudcu je významnou v tom zmysle, že mu poskytuje podporné argumenty pre jeho rozhodovanie, keďže tento argument, tzn. že v danom obdobnom prípade bolo rozhodnuté viackrát rovnako, „zvyšuje váhu odôvodnenia. Avšak na druhej strane možno skonštatovať, že argumentácia nepublikovanou judikatúrou je v zásade neprípustná, taktiež judikatúry neskoršou judikatúrou prekonanej sa v praxi nemožno dovoľávať (aj keď prax potvrdzuje niečo iné a sami účastníci konaní predkladajú nepublikované rozhodnutia iných všeobecných súdov v podobných veciach ako dôkaz).

Vzhľadom na uvedené možno stručne uviesť, že pokiaľ ide o normatívnu silu judikatúry, tak jej pozícia je dnes skôr v rovine argumentačnej, ktorá kladie medze nie samému rozhodnutiu, ale skôr odôvodneniu súdneho rozhodnutia. Ak sa sudca odchyľi od judikatúry vyšších súdov musí takéto rozhodnutie náležite a presvedčivo odôvodniť. Tento prístup k otázke záväznosti súdnych rozhodnutí v posledných rokoch dominuje kontinentálnej právnej kultúre. Pokiaľ sudca dôvodí aplikovateľnosť judikatúry, musí svoj právny názor v judikatúre vyslovený vo svojom rozhodnutí použiť.²¹ Takisto je potrebné, aby pri odôvodnení rozhodnutia sudca uviedol, akými časťami sa zhoduje jeho rozhodnutie s predchádzajúcim rozhodnutím v obdobnej veci v prípade, že ho využil pri odôvodňovaní, prípadne sa s ním v celom rozsahu stotožnil. V súčasnosti možno badať v odôvodneniach rozhodnutí súdov použitie pojmu „konštantná“, prípadne „ustálená“ judikatúra, pričom by bolo vhodné, aby sudcovia v týchto rozhodnutiach uvádzali nielen ustálené pravidlo vodené judikatúrou, ale aj poznámku, v ktorej by bolo uvedené aspoň exemplifikatívne, ktoré rozhodnutia tvoria v danom prípade konštantnú judikatúru. Týmto spôsobom sa zvýši

relevancia súdneho rozhodnutia. Pri odôvodnení súdneho rozhodnutia alebo akéhokoľvek iného tvrdenia pojmom judikatúra alebo konštantná judikatúra je podľa môjho názoru nutné konfrontovať tento prípad s prípadom/mi, ktoré vykreovali túto „konštantnú judikatúru“ spôsobom takým, že by v odôvodnení rozhodnutia boli priamo citované rozhodnutia nielen uvedením odkazu na rozhodnutie, ale aj priame uvedenie východísk (nielen právnych, aj faktických), z ktorých bol právny názor súdu vytvorený. Takýmto spôsobom odôvodnenia by sa súd vyhol pochybnostiam o svojvôli pri výklade a aplikácii zákonného predpisu (o svojvôli pri výklade a aplikácii zákonného predpisu všeobecným súdom by bolo možné uvažovať len v prípade, ak by sa tento do takej miery odchyľil od znenia príslušných ustanovení, že by zásadne poprel ich účel a význam.)

Čo sa týka konštantnej judikatúry, treba ju vnímať aj z časového hľadiska, preto nemožno výklad určitej právnej normy súdom v štádiu po prijatí právnej úpravy považovať za konštantnú judikatúru. Táto sa vytvára postupne (napr. zjednocovaním rozhodovacej činnosti Najvyšším súdom podľa § 22 ods. 1 zákona č. 757/2004 Z.z. o súdoch). Na to poukázal Ústavný súd SR, keď uviedol, že „právna istota patrí k princípom právneho štátu. O jej dosiahnutie v čo najväčšej možnej miere sú povinné sa usilovať všetky orgány verejnej moci, osobitne súdy jednotnosťou svojej rozhodovacej činnosti. Najmä v počiatočnom období po prijatí novej právnej úpravy a pred vytvorením tzv. „ustálenej judikatúry“ v danej otázke nemožno sa vyhnúť rozdielnemu výkladu a následne i rozdielnej aplikácii práva súdmi. Preto ani sama rozdielna judikatúra krátko po prijatí nových trestných kódexov ešte neznamená porušenie čl. 1 ods. 1 ústavy. Princíp právnej istoty (ako jeden z definičných znakov právneho štátu v zmysle čl. 1 ods. 1 prvej vety ústavy) nemôže predovšetkým vzhľadom na povahu súdneho rozhodovania a jeho predmet zaručiť prvotnú rovnakosť rozhodovania súdov aj v analogických situáciách, a preto sa na zjednocovanie rozhodovania vytvárajú rôzne mechanizmy.

²¹ Kůhn, Z. a spol.: Judikatura a právní argumentace. Praha, Auditorium 2006, s. 41.

ZÁVEROM

V západnej teórii práva a praxi súdov je momentálne presadzovaný teoretickoprávny princíp formálnej spravodlivosti, ktorý sa javí ako nevyhnutný realizovať v rámci princípu právneho štátu. Podľa uvedeného princípu sa rovnaké prípady posudzujú rovnako. Samozrejme, tento princíp by mal platiť pre každý právny štát, aj keď požiadavka tohto princípu je základom právneho uvažovania najmä v common law. Princíp formálnej spravodlivosti je v skutočnosti súčasťou každého právneho štátu a vyplýva z prirodzeného práva a ľudského citu aspoň pre minimum spravodlivosti.²² Pre platnosť právnej istoty v štáte je podstatné, aby princíp spravodlivosti platil, a to v zmysle predvídateľnosti práva a jeho právnych následkov. Aby adresát právnej normy, resp. účastník právneho vzťahu mal istotu, že sudca aplikuje „neurčité“ právne ustanovenie pre jednu kauzu rovnakým spôsobom ako na inú typovo rovnakú kauzu, ak nevyvodí z konkrétnych podmienok také relevantné odlišnosti, ktoré sú dôvodom na rozdielne rozhodnutie. Formálna spravodlivosť totiž spočíva v tom, že rovnaké prípady sa rozhodujú rovnako, v rámci podstatnej kategórie.²³

Pri extrémnom pohľade na kontinentálne písané právo v zmysle, že právna norma obsiahnutá v zákone obsahuje všetky alternatívy právnych vzťahov a sudca je povinný „zákon“ nasledovať, by bolo zrejme nutné skonštatovať, že sudca „nemusí“ nasledovať predchádzajúce právne relevantné súdne rozhodnutie, lebo sudca navonok dospeje k rovnakému záveru ako jeho kolega v predchádzajúcom rozhodnutí, a to jednoducho preto, lebo aplikuje zákon.²⁴ Reálne si však túto alternatívu nemožno predstaviť, rovnako, ako to skonštatoval nemecký najvyšší súd, podľa ktorého je pre zákonodarcu nesplniteľnou úlohou každý všeobecný zákonný princíp vo vete vyjadriť s takou jasnosťou, aby bolo možné z tejto vety jedno-

duchým úsudkom odvodiť dôsledky pre všetky zvlášť usporobené, dotknutým princípom ovládané prípady. Ďalej nie je úlohou zákonodarcu prijať zvláštnu normu na každý pripadajúci sa životný vzťah. Nakoniec nie je vecou zákonodarcu myslieť na všetky juristicke technické formy, ktoré by mohli byť spôsobilé zmať ciele zákona (v rozpore so súdnou aplikáciou, ktorá lipne na písmenkách zákona). Omnoho viac je to vecou jurisprudencie a predovšetkým povinnosťou... judikatúry.²⁵ Jednoznačným dôvodom spôsobujúcim prekonanie tradičnej koncepcie prameňov práva a tým aj tvorby práva (resp. dotvárania práva) v kontinentálnom systéme práva je najmä dynamika spoločenských zmien, na ktorú nie je reálne schopná reagovať legislatíva ani obrovskou hypertrofiou právnych predpisov.

Súčasná prax a zároveň i teória potvrdzuje skutočnosť, že aj kontinentálne súdy sa podieľajú na tvorbe práva. Možno sa stotožniť s názorom Drgonca, že „popieranie možnosti súdnej moci podieľať sa na dotváraní práva paradoxne má protikladný následok“.²⁶ Vytvára v prvom rade „právnú neistotu“ a iné nežiaduce dôsledky odporujúce princípu právneho štátu.

Vzhľadom na tieto názory má problematika sudcovskej tvorby práva význam nielen pre hľadanie jej miesta ako prameňa práva v systéme prameňov práva v rámci teoretických východísk a riešenia tejto otázky na pôde akademickej obce, ale súčasne má veľký význam a závažné zásahy do právnej praxe. Sudcovské právo má významnú úlohu aj v Slovenskej republike a práve aplikačná prax súdov má takú významnú úlohu, že mnohé právne odvetvia sú zväčša „dotvorené“ rozhodnutiami súdov. Otázkou ich záväznosti je o to nutnejšie riešiť kvôli vytváraniu pravidiel súdmi, ktoré sa v konečnom dôsledku týkajú neurčitého množstva adresátov. To, že rozhodnutie všeobecných súdov nemožno považovať za striktné záväzné, ešte neznamená, že by judikatúra bola normatívne irelevantná.

²² Boguszak, J.: K teorii tvorby práva (hodnoty, normy, právne princípy). In: Právnická fakulta UK 1348 – 1998, jubilejný sborník. Praha, Karolinum, 1998, s. 164 a nasl.

²³ Brösl, A. a spol.: Teória práva. Košice, UPJŠ 2006, s. 28.

²⁴ Kühn, Z. a spol.: Judikatura a právní argumentace. Praha, Auditorium 2006, s. 29.

²⁵ Holländer, P.: Deficit Dworkinovy a Alexyho koncepcie logického vymezování právních principů. In: Právní principy. Sborník z kolokvia Právnické fakulty Univerzity Karlovy. Praha, 1999, s. 18.

²⁶ Drgonec, J.: Súdna tvorba práva ako prostriedok uplatnenia zákona, zabezpečenia spravodlivosti a právnej istoty. Justičná revue č. 5/2008, s. 711 – 727.

Tým, že sa v súčasnej dobe mení chápanie práva a záväznosti, tým sa zvyšuje tlak aj na nové uchopenie a opísanie všeobecnej normatívnej funkcie sudcovského rozhodovania. Ako aj samotná prax potvrdzuje, je podľa môjho názoru potrebné, aby právna veda nanovo popísala význam judikatúry v právnom systéme a vysvetlila možný variant precedentného pôsobenia judikatúry. Ďalej sa domnievam, že je

potrebné určiť možnosť alebo nutnosť publikovania judikatúry, jej zverejňovania a normatívnosti, resp. či súd môže ako argumentačný zdroj, alebo v rámci odôvodnení rozhodnutí používať judikatúru, ktorá nebola publikovaná (v praxi sa možno čoraz častejšie stretnúť s tým, že účastníci argumentujú a predkladajú rozhodnutia všeobecných súdov v podobných veciach ako dôkaz).

• Z PRAXE •

POSTAVENIE NOTÁRA PRI VYDÁVANÍ PEŇAŽNÝCH PROSTRIEDKOV ZLOŽENÝCH DO NOTÁRSKEJ ÚSCHOVY Z VÝŤAŽKU Z PREDAJA ZÁLOHU NA DOBROVOĽNEJ DRAŽBE

Jedným zo zabezpečovacích prostriedkov na zabezpečenie pohľadávok je aj záložné právo. Záložné právo podľa § 151a Občianskeho zákonníka slúži na zabezpečenie pohľadávky a jej príslušenstva tým, že záložného veriteľa oprávňuje uspokojiť sa alebo sa domáhať uspokojenia sa svojej pohľadávky z predmetu záložného práva, ak pohľadávka nie je riadne a včas splnená. Záložné právo má teda akcesorickú povahu a môže existovať len popri pohľadávke, ktorú zabezpečuje.

Z dôvodu dosiahnutia právnej istoty a určitosti poradia záložných práv zákonodarca explicitne upravil vznik záložného práva v § 151e Občianskeho zákonníka.

Na vznik záložného práva k hnutelným veciam sa vyžaduje jeho registrácia v Notárskom centrálnom registri záložných práv zriadeného zákonom č. 323/92 Zb. o notároch a notárskej činnosti (Notársky poriadok), resp. v osobitnom registri, pokiaľ osobitný zákon neustanovuje inak.

Obsah a vedenie Notárskeho centrálného registra záložných práv upravuje § 73d až § 73i Notárskeho poriadku. Osobitným registrom je

napríklad Obchodný register, Register patentov a pod.

Záložné právo k nehnuteľnostiam, bytom a nebytovým priestorom vzniká zápisom v katastri nehnuteľností, ak osobitný zákon neustanovuje inak. Osobitným zákonom v tomto prípade je zákon NR SR č. 162/1995 Z.z. o katastri nehnuteľností a o zápise vlastníckych a iných práv k nehnuteľnostiam (katastrálny zákon).

Podľa § 151b Občianskeho zákonníka sa záložné právo zriaďuje písomnou zmluvou, schválenou dohodou dedičov o vyporiadaní dedičstva, rozhodnutím súdu alebo správneho orgánu, alebo zákonom. Ak záložné právo vzniká odovzdaním veci podľa ust. Občianskeho zákonníka, nemusí sa zmluva o zriadení záložného práva uzavrieť v písomnej podobe.

Podľa § 4 Zákona NR SR č. 162/1995 Z.z. o katastri nehnuteľností a o zápise vlastníckych a iných práv k nehnuteľnostiam (katastrálny zákon) sa práva k nehnuteľnostiam do katastra zapisujú vkladom práv k nehnuteľnostiam, záznamom práv k nehnuteľnostiam a poznámkou o právach k nehnuteľnostiam.

Vklad je úkon správy katastra, pričom vkladom vzniká, mení sa alebo zaniká právo k nehnuteľnostiam. Na základe uvedeného má vklad konštitutívny účinok. Záznam je úkon správy katastra, plniaci evidenčné funkcie, ktoré nemajú vplyv na vznik, zmenu ani na zánik práv k nehnuteľnostiam. Záznam má teda len deklaratórny účinok.

Podľa § 28 ods. 2 katastrálneho zákona práva k nehnuteľnostiam vznikajú, menia sa alebo zanikajú vkladom do katastra, ak katastrálny zákon neustanovuje inak. Túto výnimku upravuje katastrálny zákon v § 34 ods. 1, podľa ktorého práva k nehnuteľnostiam, ktoré vznikli, zmenili sa alebo zanikli zo zákona, rozhodnutím štátneho orgánu, príklepom licitátora na verejnej dražbe, vydržaním, prírastkom a spracovaním, práva k nehnuteľnostiam osvedčené notárom, ako aj práva k nehnuteľnostiam vyplývajúce z nájomných zmlúv, zo zmlúv o prevode správy majetku štátu alebo z iných skutočností svedčiacich o zverení správy majetku obce alebo správy majetku vyššieho územného celku sa do katastra zapisujú záznamom, a to na základe verejných listín a iných listín. Správa katastra vykoná záznam bez návrhu, prípadne na návrh vlastníka alebo inej oprávnenej osoby.

Správa katastra je povinná najneskôr v pracovný deň nasledujúci po dni, keď jej bola doručená zmluva, verejná listina alebo iná listina na zápis vkladom alebo záznamom vyznačiť plombu o zmene práva k nehnuteľnosti na liste vlastníctva alebo v pozemkovej knihe.

Na základe uvedeného teda pre posúdenie vzniku záložného práva je potrebné hodnotiť, či ide o záložné právo k nehnuteľnosti, ktoré vzniklo zo zmluvy, rozhodnutím štátneho orgánu, resp. vzniklo zo zákona.

Podľa § 15 zákona č. 182/1993 Z.z. o vlastníctve bytov a nebytových priestorov v znení účinnom do 30. júna 2007 na zabezpečenie pohľadávok vzniknutých správnych úkonov, týkajúcich sa bytového domu, spoločných častí domu, spoločných zariadení domu a príslušenstva a na zabezpečenie pohľadávok vzniknutých z právnych úkonov týkajúcich sa bytu alebo nebytového priestoru v dome, ktoré urobil vlastník bytu alebo nebytového priestoru v dome, vzniká zo zákona záložné právo v pro-

spech ostatných vlastníkov bytov a nebytových priestorov. Vznik a zánik záložného práva sa zapisuje do katastra nehnuteľností.

Znenie § 15 zákona č. 182/1993 Z.z. o vlastníctve bytov a nebytových priestorov sa novelou č. 268/2007 Z.z. s účinnosťou od 1. júla 2007 zmenilo tak, že vznik a zánik záložného práva sa zapisuje do katastra nehnuteľností na základe rozhodnutia vlastníkov bytov a nebytových priestorov v dome, návrh na zápis podáva predseda alebo správca.

Z citovaných ustanovení Občianskeho zákonníka, katastrálneho zákona a zákona o vlastníctve bytov a nebytových priestorov vyplýva, že na zabezpečenie pohľadávok spoločenstva, resp. ostatných spoluvlastníkov v bytovom dome vzniká záložné právo priamo zo zákona, pričom do 1. júla 2007 boli správy katastra povinné zapísať toto zákonné záložné právo záznamom (deklaratórnym úkonom), a to bez akéhokoľvek návrhu. Toto zákonné záložné právo vznikalo už pri predaji prvého bytu v bytovom dome, a teda záložné právo k bytu, prevedeného do vlastníctva nájomcu podľa zákona NR SR č. 182/1993 Z.z. o vlastníctve bytov a nebytových priestorov malo byť v liste vlastníctva zapísané vždy ako prvé.

Pokiaľ takýto zápis v liste vlastníctva správa katastra nerealizovala na základe zmluvy o prevode vlastníctva k bytu, je tak povinná urobiť v rámci opravy chyby v katastrálnom operáte podľa § 59 ods. 1 písm. a) katastrálneho zákona. Podľa tohto ustanovenia správa katastra aj bez návrhu opraví údaje katastra, ak sú v rozpore s verejnou listinou alebo s inou listinou, alebo s výsledkami prešetrovania zmien údajov katastra, alebo s výsledkami revízie údajov katastra. O opravu chyby v katastrálnom operáte môže požiadať tiež každý, koho práv, záujmov chránených právom alebo povinnosť sa údaje katastra týkajú.

Výnimkou, kedy môže byť pred zákonným záložným právom v prospech spoločenstva vlastníkov bytov a nebytových priestorov, resp. v prospech ostatných vlastníkov bytov a nebytových priestorov zapísané iné záložné právo, sú záložné práva, ktoré vznikli pred účinnosťou zákona NR SR č. 182/1993 Z.z. o vlastníctve bytov a nebytových priestorov. Ide o prípady, kedy sa byty predávali nájomcom v súlade so zákonom

č. 92/1991 Zb. o podmienkach prevodu majetku štátu na iné osoby. V zmysle vykonávacieho nariadenia vlády č. 273/1991 Zb., ktorým sa ustanovili výnimky z postupu podľa citovaného zákona, bolo možné nájomcom predať byty vo vlastníctve štátu za cenu určenú znalcom. Túto výnimku umožňovalo ustanovenie § 1 ods. 1 písm. g) nariadenia vlády č. 273/1991 Zb. V týchto prípadoch vznikalo záložné právo väčšinou v prospech Slovenskej sporiteľne na zabezpečenie úverov poskytnutých na kúpu bytov.

Akékoľvek iné záložné práva, ktoré vznikli k bytom prevedeným do vlastníctva nájomcov podľa zákona NR SR č. 182/1993 Z.z. o vlastníctve bytov a nebytových priestorov mali byť zapísané až v poradí za zákonným záložným právom v zmysle citovaného zákona.

V súvislosti s výkonom notárskej činnosti je dôležité ustanovenie § 151ma Občianskeho zákonníka. Podľa § 151ma ods. 3 Občianskeho zákonníka pri výkone záložného práva záložným veriteľom, ktorého záložné právo je v poradí rozhodujúcim na uspokojenie záložných práv registrované ako prvé (prednostný záložný veriteľ) sa záloh prevádza nezaťažený záložnými právami ostatných záložných veriteľov. Ak výťažok z predaja zálohu prevyšuje pohľadávku zabezpečenú v prospech prednostného záložného veriteľa, ostatní záložní veritelia majú právo, aby ich pohľadávky zabezpečené záložným právom k prevádzanému zálohu boli po odpočítaní nevyhnutne a účelne vynaložených nákladov prednostným záložným veriteľom v súvislosti s výkonom záložného práva uspokojené z výťažku z predaja zálohu podľa poradia rozhodujúceho na uspokojenie záložných práv.

Podľa § 151ma ods. 5 Občianskeho zákonníka pri výkone záložného práva prednostným záložným veriteľom uloží prednostný záložný veriteľ do notárskej úschovy v prospech ostatných záložných veriteľov a záložcu hodnotu výťažku z predaja zálohu prevyšujúcu pohľadávku zabezpečenú v jeho prospech po odpočítaní nevyhnutne a účelne vynaložených nákladov v súvislosti s výkonom záložného práva.

Notár pri vydávaní zložených peňažných prostriedkov z úschovy je povinný postupovať v zmysle § 151k ods. 1 Občianskeho zákonníka. Preto, ak vzniklo na zálohu viac záložných práv, je povinný uspokojiť záložných veriteľov

v poradí, v akom boli záložné práva registrované v Notárskom centrálnom registri záložných práv, počítané odo dňa ich najskoršej registrácie. V prípade záložných práv k nehnuteľnostiam je notár povinný uspokojiť záložných veriteľov v poradí, v akom boli záložné práva registrované v katastri nehnuteľností.

V prípade hnutelných vecí poradie registrácie možno bez akýchkoľvek problémov zistiť z Notárskeho centrálného registra záložných práv. V praxi však vznikajú problémy pri vydávaní úschovy z výťažku z predaja nehnuteľností, a to najmä bytov. Mnohé správy katastra zapísali poradie záložných práv v katastri nehnuteľností v rozpore s okamihom ich vzniku. Vznikajú tak prípady, kedy zákonné záložné právo v prospech spoločenstva vlastníkov bytov a nebytových priestorov, resp. v prospech ostatných vlastníkov bytov a nebytových priestorov je zapísané v poradí až za inými záložnými právami, alebo nie je zapísané vôbec. V týchto prípadoch ide o zjavné pochybenie správneho orgánu.

Notár je štátom určenou a splnomocnenou osobou vykonávať notársku činnosť. Pri výkone svojej činnosti postupuje notár nestranné a nezávisle, je viazaný Ústavou SR, zákonmi a inými všeobecne záväznými predpismi, vydanými na ich vykonanie. Z ustanovení Notárskeho poriadku a vnútorných predpisov Notárskej komory Slovenskej republiky vyplýva, že notár je povinný vykonávať svoju činnosť s vysokou odbornou spôsobilosťou a dôsledným uplatňovaním práva. Preto je povinný pri svojej činnosti s odbornou starostlivosťou skúmať všetky okolnosti, týkajúce sa predmetu úkonu.

Na základe uvedeného, ak teda notár zistí pochybenie správy katastra pri zápise záložných práv v liste vlastníctva, upozorní v zmysle § 59 zákona NR SR č. 162/1995 Z.z. o katastri nehnuteľností a o zápise vlastníckych a iných práv k nehnuteľnostiam (katastrálny zákon) na túto skutočnosť príslušnú správu katastra. Týmto konaním notár predchádza tiež zodpovednosti za prípadnú škodu, ktorú môže spôsobiť nespĺnením povinností, ktoré od neho možno objektívne žiadať.

Príslušná správa katastra je v súlade so správnym poriadkom povinná vo veci konať, pričom je oprávnená rozhodnúť podľa § 18 ods. 2 katastrálneho zákona. Takéto rozhodnutie sprá-

vy katastra a následne vyžiadaný výpis z listu vlastníctva sú pre notára záväzné a je povinný uspokojiť veriteľov v poradí tak, ako je toto poradie uvedené v liste vlastníctva, doručenom notárovi príslušnou správou katastra po vydaní rozhodnutia o oprave chyby v katastrálnom operáte. Notár nie je oprávnený preskúmať rozhodnutie správy katastra vo veci opravy chyby v katastrálnom operáte a je povinný rešpektovať verejnú listinu, ktorou je v zmysle § 69 ods. 1 katastrálneho zákona výpis z listu vlastníctva.

Pri vydávaní peňažných prostriedkov notárskej úschovy výťažku z dobrovoľných dražieb v praxi vzniká problém určenia výšky pohľadávky jednotlivých záložných veriteľov. Tu je podstatná najmä skutočnosť, ku ktorému okamihu majú byť pohľadávky zabezpečené záložným právom vyčíslené.

Podľa § 27 odseku 1 zákona č. 527/2002 Z.z. o dobrovoľných dražbách ak vydražiteľ uhradil cenu dosiahnutú vydražením v ustanovenej lehote, prechádza na neho vlastnícke právo k predmetu dražby udelením príklepu licitátora. Zároveň ku dňu zaplatenia ceny dosiahnutej vydražením vydražiteľom zaniká pohľadávka veriteľa v rozsahu uspokojenia veriteľa z výťažku dražby. Zákon o dobrovoľných dražbách zároveň v § 31 upravuje, že prechodom vlastníctva alebo iného práva k predmetu dražby nezanikajú záložné práva a majú účinky voči vydražiteľovi, ak osobitný zákon neustanovuje inak. Zároveň upravuje, že pohľadávky zabezpečené týmito právami, ak nie sú splatné, sa nestávajú dňom prechodu vlastníctva predmetom dražby splatnými. Občiansky zákonník v § 151ma ods. 3 ako osobitný zákon určuje, že pri výkone záložného práva prednostným záložným veriteľom sa záloh prevádza nezaťažený záložnými právami.

Z uvedeného preto vyplýva, že rozhodujúcim okamihom pre určenie výšky pohľadávok záložných veriteľov je deň konania úspešnej dražby. Nie je preto možné prihliadať na pohľadávku, resp. ich príslušenstvo, ktoré vo vzťahu k záložcovi, resp. záložnému dlžníkovi vznikli po dni konania úspešnej dražby. Ide najmä o prípady, kedy súdni exekútori prihlasujú príslušenstvo a vykonané úkony po dni konania úspešnej dražby.

V súvislosti s postupom notára pri vydávaní notárskej úschovy výťažku z predaja zálohu na dobrovoľnej dražbe treba upozorniť na skutočnosť, že zložené peňažné prostriedky prednostným veriteľom musia byť všetky použité na uspokojenie záložných veriteľov, resp. záložcu, a preto z týchto peňažných prostriedkov nemožno v žiadnom prípade uspokojiť odmenu a hotové výdavky notára. Zložiteľ úschovy – prednostný záložný veriteľ má právo odmenu notára a hotové výdavky notára odpočítať ako nevyhnutne a účelne vynaložené náklady a o sumu týchto nákladov znížiť peňažnú sumu zloženú do notárskej úschovy.

Na záver možno skonštatovať, že platné právne predpisy nedostatočne upravujú postavenie a postup notára pri vydávaní peňažných prostriedkov zložených do notárskej úschovy ako výťažok z predaja zálohu prevyšujúci pohľadávku prednostného záložného veriteľa. Je preto snahou Notárskej komory Slovenskej republiky v legislatívnom procese prípravy rekodifikovaného Občianskeho zákonníka a tiež pri príprave noviel právnych predpisov týkajúcich sa Notárskej komory Slovenskej republiky dosiahnuť jednoznačnú legislatívnu úpravu tejto oblasti notárskej činnosti.

JUDr. Ľubomír Ondov
notár so sídlom v Spišskej Novej Vsi

PROBLÉM DEDIČSKEJ SUBSTITÚCIE

Dedičská substitúcia je osobitný druh ustanovenia dediča v testamente. Možno ju definovať ako „právo poručiteľa vo svojom závete označiť osobu, ktorá má nadobudnúť dedičstvo, prí-

padne jeho časť, ak ten, koho poručiteľ povolal za dediča na prvom mieste, dedičstvo z akéhokoľvek dôvodu nenadobudne“. Význam tohto právneho inštitútu spočíva v zabezpečení de-

dičského nástupníctva zo závetu aj pre prípad, že by sa primárny dedič (t.z. dedič, ktorý bol v záвете označený na prvom mieste), dedičom nestal. Je to odôvodnené najmä tým, že nikto nemôže v čase spisovania poslednej vôle tušiť, či sa osoba, povolaná za dediča, okamihu jeho smrti vôbec dožije. Z právneho hľadiska rovnaká situácia môže nastať aj v prípade, ak by testamentárny dedič dedičstvo odmietol, prípadne by ho postihla dedičská nespôsobilosť.

Dedičská substitúcia v rímskom práve

Územie Slovenska spadá do oblasti sféry vplyvu rímskoprávnej kultúry. Z toho dôvodu má väčšina prvkov súkromného, najmä však občianskeho práva svoj pôvod v tomto geniálnom právnom systéme, ktorého počiatky siahajú až do obdobia založenia mesta Rím okolo roku 753 pred Kristom. O dedení a dedičskom práve v pravom zmysle slova možno hovoriť až od vzniku individuálneho súkromného vlastníctva.

Substitučné testamentárne dedenie je jedným z inštitútov, pri ktorých je ich rímskoprávny pôvod neodškriepiteľný. Dokonca možno povedať, že jeho úprava v neskorších prameňoch rímskeho práva bola širšia a lepšia ako tá, ktorú pozná občianske právo platiace na území Slovenska od roku 1951. Jeho široké spracovanie možno nájsť najmä v Justiniánskych inštitúciách z roku 533.

Súčasne s rozkvetom Rímskej ríše sa základom dedenia stávalo testamentárne dedenie. Malo prednosť pred dedením intestátnym. Už Zákon XII tabúl prijatý roku 450 pred Kristom v Tabuli IV ustanovoval: „Čo človek napísal vo svojej záveti v súvislosti so svojimi peniazmi a svojím majetkom, nech sa stane zákonom.“

Závet, rovnako ako v súčasnosti, bol jednostranný právny úkon *mortis causa*, ktorým poručiteľ predpísaným spôsobom a v predpísanej forme vykonával dispozíciu so svojím majetkom. Nevyhnutnou obsahovou zložkou bolo ustanovenie dediča. Výraznou odlišnosťou od dedičského práva, ktoré platí na území Slovenska, počnúc prijatím prvého Občianskeho zákonníka č. 141/1950 Zb., je, že dediča nebolo možné ustanoviť len na určitú vec alebo právo, keďže to bolo v rozpore s podstatou

dedenia ako univerzálnej sukcesie. Pokiaľ by tak poručiteľ urobil, malo sa za to, že dedič bol ustanovený na celý poručiteľov majetok, teda bez takéhoto obmedzenia. To však nevylučovalo možnosť, aby poručiteľ ustanovil za dediča buď jednu osobu (tzv. *heres ex asse*) alebo osôb viacero (tzv. *heredes ex parte*). Keďže nebolo možné ustanoviť viacerých dedičov pre konkrétne veci patriace do pozostalosti, títo *heredes ex parte* boli vždy ustanovení k určitému podielu z celého dedičstva.

Rímske právo nepripúšťalo možnosť, aby časť pozostalosti bola dedená dedičmi zo závetu a zostávajúca časť dedičmi zákonnými. Táto skutočnosť bola vyjadrená v známej zásade rímskeho práva „*nemo pro parte testatus, pro parte intestatus decedere potest*“, teda, že nikomu nie je dovolené dediť sčasti z testamentu, sčasti zo zákona. Pokiaľ poručiteľ zanechal platný závet, dedilo sa podľa neho. Iba ak testamentárne dedenie neprichádzalo do úvahy, dedili dedičia zákonní. Z toho vyplýva, že ak by niektorý z testamentárnych dedičov nededil, jeho podiel sa neuvoľní v prospech dedičskej postupnosti zo zákona, ale v prospech ostatných závetných dedičov. Akrescencia uvoľneného podielu závetného dediča v prospech ostatných závetných dedičov je navrhovaná aj v rámci prijatia nového Občianskeho zákonníka. S tým základným rozdielom, že kumulácia dedičských titulov, tak z hľadiska predmetu dedičstva, ako aj konkrétneho dediča, vylúčená nie je.

Rímske právo nevylučovalo možnosť ustanoviť dediča podmiennečne. V súlade so základnou zásadou rímskeho práva „*semel heres semper heres*“ (raz dedič, navždy dedič) boli však vylúčené podmienky rozvázovacie. Takými sú, resp. boli podmienky, ktoré spôsobovali zánik účinkov právneho úkonu v okamihu splnenia určenej podmieňujúcej udalosti. Možno tým rozumieť skutočnosť, že dedič by prestal byť dedičom v okamihu, keď sa splnila udalosť poručiteľom v testamente predpokladaná. Pokiaľ takéto podmienky boli v záвете obsiahnuté, považovali sa za nepripojené. Prípustnými boli len podmienky odkladacie. Spočívali v tom, že dedič sa povolával dediť až okamihom splnenia ustanovenej podmienky, samozrejme za predpokladu, že sa tohto okamihu dožil. Zásade „*semel heres semper heres*“ sa priečilo aj ustanovenie dediča s časovým obmedzením,

t.j. od určitého času alebo do určitého času. Snaha rímskych právnikov zachrániť závet, ak mu hrozila neplatnosť alebo neúčinnosť, sa aj tu prejavila v tom, že takéto ustanovenie sa považovalo za nenapísané, dedič bol dedičom bez časového obmedzenia a závet si zachoval svoju platnosť.

Osobitnou formou ustanovenia dediča pod odkladacou podmienkou v rímskom práve bola tzv. **dedičská substitúcia**. Jej význam spočíval v tom, že v prípade:

- a) ak poručiteľ povolal dedič len jedného primárneho dediča a tento dedičstvo z akéhokoľvek dôvodu nenadobudol, nenastupovalo dedenie zo zákona, ale univerzálnym sukcesorom poručiteľa sa stal náhradný dedič,
- b) ak poručiteľ v závete ustanovil viacero primárnych dedičov, nevolňoval sa podiel toho z nich, ktorí dedič nemohol, v prospech ostatných, ale jeho podiel pripadol náhradnému dedičovi.

Rímske súkromné právo poznalo tieto **druhy dedičskej substitúcie**:

A. Všeobecná substitúcia (substitutio vulgaris) „je ustanovenie náhradného dediča – tzv. substitúta – pre prípad, že by sa osoba ustanovená dedičom v prvom poradí (heres primo gradu scriptus) dedičom nestala“¹. Substitút bol obvykle ustanovený nasledovne: „Gaius má byť mojím dedičom, ak by sa Gaius nestal mojím dedičom, má byť mojím dedičom Titius“. Pokiaľ ide o počet náhradných dedičov, tento obmedzený nebol. Aj Justiniánske inštitúcie v druhej knihe, pätnástom titule uvádzajú, že „môžu byť ustanovení aj viacerí substitúti namiesto dediča alebo jeden substitút namiesto viacerých dedičov alebo viacerí substitúti namiesto viacerých dedičov alebo za dediča ustanovení viacerí vzájomne ako substitúti“. V prípade, že by poručiteľ ustanovil viacerých substitútov, platilo, že bližší vylučujú vzdialenejších. Táto forma dedičskej substitúcie v podstate umožnila predchádzať akrescencii uvoľneného podielu jedného spoludediča v prospech ostatných spoludedičov. Takéto prirastanie mohlo nastať len v prípade, že podiel nenadobudol náhradník.

B. Pupilárna substitúcia (substitutio pupillarís) „je ustanovenie, ktorým otec rodiny určuje dediča svojmu nedospelému dieťaťu pre prípad, že by zomrelo po ňom, pred tým, ako by dosiahlo dospelosť“².

Pupilárna substitúcia sa z praktických dôvodov veľmi často spájala so substitúciou všeobecnou. Takto mohol poručiteľ testovať nasledovne: „Môj syn Gaius nech je mojím dedičom. Ak by sa môj syn nestal dedičom (všeobecná substitúcia), alebo síce sa mojím dedičom stal, ale zomrel by skôr, ako by dosiahol dospelosť (pupilárna substitúcia), potom nech je dedičom Titius“. V súvislosti s týmto spojením je v odbornej literatúre veľmi široko diskutovanou témou otázka „Aký osud postihne pupilárnu substitúciu v prípade, ak sa dieťa, ako dedič primárny, dedičom nestane?“ Justiniánske inštitúcie vo svojej druhej knihe, šestnástom titule uvádzajú „Ak sa v tomto prípade syn nestane dedičom, potom bude substitút dedičom otca. Naproti tomu, ak sa syn stane dedičom, ale pred dosiahnutím dospelosti zomrie, bude substitút dedičom syna“.

Pupilárna substitúcia sa stávala neúčinnou okamihom smrti pupilla, za predpokladu, že zomrel pred poručiteľom. Rovnaký osud ju postihol, ak dieťa, za života otca vystúpilo z jeho otcovskej moci, teda sa stalo sui iuris. Nakoniec pupilárna substitúcia strácala platnosť, keď pupillus dosiahol dospelosť.

Právo patra familias ustanoviť dediča synovi videli autori Inštitúcií v tom, že pokiaľ je syn vo veku, v ktorom ešte nemôže sám zriadiť testament, môže to za neho urobiť hlava rodiny.

C. Kvázipupilárna substitúcia (substitutio quasipupillarís) je určitou obdobou substitúcie pupilárnej. Bola zavedená v roku 528 justiniánskou konštitúciou. Je to ustanovenie, ktorým predok pre svojho dospelého duševne chorého potomka, bez rozdielu pohlavia a stupňa príbuznosti, ustanoví hneď náhradníka pre prípad, že by pred smrťou nevyzdravel. Ascendent mohol chorobomyseľnému potomkovi ustanoviť takýmto spôsobom náhradníka za predpokladu, že mu zanechal aspoň povinný diel. Substitútom mal byť ustanovený pre-

¹ Kincl, J. – Urfus, V., – Skřejpek, M.: Římske právo. C. H. Beck 1995, s. 283.

² Kincl, J. – Urfus, V. – Skřejpek, M.: Římske právo. C. H. Beck 1995, s. 284.

dovšetkým potomok mentálne nespôsobilého, a v prípade ak potomkov nemá, niektorý descendent poručiť. Až vtedy, ak ani takáto osoba nebola, mohol byť kvázipupilárnym substitútom ktokoľvek iný.

Rovnako ako pri pupilárnej substitúcii, ktorá sa stala neplatnou, pokiaľ pupillus dosiahol dospelosť, aj kvázipupilárna substitúcia strácala platnosť v okamihu, keď duševne chorý vyzdravel.

Súčasný stav právnej úpravy

Občiansky zákonník č. 40/1964 Zb. v platnom znení neobsahuje ustanovenie, v ktorom by výslovene zakotvil možnosť poručiť v záвете ustanoviť dedičovi náhradníka pre prípad, že primárne ustanovený dedič dedičstvo z akéhokoľvek dôvodu nenadobudne. Takéto ustanovenie obsahoval prvý **Občiansky zákonník č. 141/1950 Zb.** v § 539, podľa ktorého „závetca môže v záвете ustanoviť námestného dediča pre prípad, že dedič ním povolaný dedičstvo nenadobudne“. V súvislosti s podmienkami možno spomenúť ustanovenie § 550, ktoré sankcionovalo neplatnosťou podmienku, ktorou poručiť obmedzil povolanie niekoho za dediča. Neplatným bolo aj také ustanovenie závetu, že to, čo sa zanecháva, má dedič nadobudnúť len na určitý čas alebo neskôr, ako dňom poručiťovej smrti. Rovnaký osud postihoval aj ustanovenie testamentu o tom, na koho má prejsť dedičstvo po dedičovej smrti a poručiťelov príkaz, aby dedič použil dedičstvo alebo jeho časť určitým spôsobom, alebo aby niečo vykonal. Možno teda skonštatovať, že Občiansky zákonník z roku 1950 so substitučným dedením, konkrétne so všeobecnou substitúciou, počítal, a pokiaľ ide o podmienky pripojené k závetu, taxatívne vymenúval tie, ktoré dovolené neboli. Toto možno (v záujme právnej istoty) hodnotiť vysoko pozitívne.

Občiansky zákonník č. 40/1964 Zb. tak v znení účinnom od 1. apríla 1964 do 1. apríla 1983, ako ani v zneniach účinných od 1. apríla 1983 do 1. januára 1993 a od 1. januára 1993 do súčasnosti, výslovene nezakotvuje právo poručiťela ustanoviť substitúta. V § 477

vždy upravoval, že v záвете *poručiťel ustanoví dedičov, prípadne určí ich podiely alebo veci a práva, ktoré im majú pripadnúť*. V nasledujúcom ustanovení vždy striktnie zbavoval právnych následkov akékoľvek podmienky pripojené k závetu.

Až **Legislatívny zámer Občianskeho zákonníka³**, ktorý ráta s prijatím nového kódexu súkromného práva, vo svojej štvrtjej časti s názvom **Dedičské právo** v bode 3.7 predpokladá **zavedenie nového inštitútu náhradníctva**. Navrhuje tiež dať závetcovi možnosť, aby ustanovil v záвете aj náhradného dediča, a to pre prípad, že by závetcom ustanovený dedič z akéhokoľvek dôvodu dedičstvo po ňom nededil. Odôvodňuje to tým, že závet je úkonom *mortis causa* a nemožno predpokladať, či ustanovený dedič bude môcť byť dedičom zo závetu po úmrtí poručiťela. Počíta sa teda so zavedením takzvanej všeobecnej substitúcie. Pupilárna a kvázipupilárna substitúcia, ktoré poznalo rímske právo, spomínané nie sú.

Aj napriek tomu, že zákon v súčasnej dobe výslovene neustanovuje možnosť označiť v teste náhradného dediča, zdá sa, že značná časť právnickej obce s týmto potrebným inštitútom dedičského práva počíta. Pokiaľ pod súčasnou dobou rozumieme obdobie od nadobudnutia účinnosti Občianskeho zákonníka č. 40/1964 Zb. (ktorý už všeobecné náhradníctvo neupravoval) môžeme spomenúť napríklad Jířího Mikeša, ktorý v diele *Dědické právo* z roku 1982 v časti pojednávajúcej o dedení zo závetu píše: „*Požizovatel může ve své závěti označit osobu, která má nabýt dědictví nebo jeho část, popřípadě určitou věc nebo právo, jestliže ten, koho povolal za dědice na prvním místě, z jakýchkoli důvodů dědictví nenabude, například proto, že zemře před pořizovatelem, že se stane nezpůsobilým dědit nebo že dědictví odmítne. Toto určení nemá povahu podmínky připojené k závěti.*“

Podobný postoj zaujíma aj JUDr. Jaromír Svoboda a kolektív v komentári k Občianskemu zákonníku z roku 1994, ktorý vyšiel vo vydavateľstve Eurounion, spol. s. r. o., a to takto: „*Súčasná právna úprava nevylučuje ustanovenie náhradného dediča pre prípad, že by dedič po-*

³ Legislatívny zámer Občianskeho zákonníka <http://rpo.rokovania.sk/lrv/Rokovanie.aspx/BodRokovaniaDetail/144>.

volaný na prvom mieste dedičstvo nenadobudol. Toto ustanovenie sa nepovažuje za podmienku podľa § 478.“

Rovnako nemožno opomenúť kolektív autorov Doc. JUDr. Anton Dulak, PhD., JUDr. Denisu Dulakovú a JUDr. Romanu Smyčkovú, ktorí v publikácii *Vybrané vzory zmlúv a podaní v občianskom práve*, v časti venujúcej sa závetom, opisujú vhodnú formuláciu ustanovenia náhradného dediča nasledovne: „V prípade, ak by sa ktorýkoľvek z uvedených dedičov mojej smrti (t.j. smrti testátora) nedožil, alebo ak by nenadobudol dedičstvo z iného dôvodu, ustanovujem za náhradného dediča každého z nich svojho tretieho súrodenca – pána XY.“

Keďže Občiansky zákonník v aktuálnom znení v § 477 prvá veta ustanovuje, že v záвете poručiťel ustanoví dedičov, pričom výslovne možnosť všeobecnej substitúcie nezakazuje, podľa nášho názoru nevylučuje tým, aby poručiťel povolal dediť aj náhradníka. Pokiaľ zákon hovorí, že poručiťel v záвете ustanoví dedičov, nie je vylúčené, aby týchto viacerých dedičov nepovolal dediť súčasne, ale vo viacerých stupňoch, v ktorých bližší budú vylučovať vzdialenejších. Vo vzťahu k podmienkam v záвете máme za to, že ustanovenie náhradníka nie je podmienkou, ktorú zákonodarca predpokladal, s tým, že ju zbavil právnych následkov, pokiaľ sa bude v záвете nachádzať. V tejto situácii je azda vhodné pomôcť si ustanovením § 550 Občianskeho zákonníka č. 141/1950 Zb., v ktorom zákonodarca objasnil charakter podmienky, ktorá je v záвете bez právnych účinkov. Toto naše tvrdenie podporuje aj stanovisko uverejnené v Zborníku stanovísk, záverov, rozborov a zhodnotení súdnej praxe (Nejvyšší soud o občianském soudním řízení v některých věcech precovněprávních, občanskoprávních a rodinněprávních. Sv. I. Praha) „Ustanovenie § 478 OZ o tom, že akékoľvek podmienky pripojené k závetu nemajú právne následky, nebráni tzv. všeobecnému náhradníctvu. Podmienkami v zmysle ustanovenia § 478 OZ treba rozumieť iba obmedzenia, príkazy a zákazy, ktoré podľa vôle závetcu majú obmedziť dedičov vo voľnej dispozícii jeho majetkom“.

V súvislosti s prípravou nového občianskeho zákonníka je vhodné spomenúť tiež úpravu ná-

hradníctva v pripravovanom českom občianskom zákonníku. V Českej republike, rovnako ako u nás, je potreba nahradiť Občiansky zákonník z roku 1964, novým, ktorý bude zohľadňovať súčasné štandardy súkromného práva v Európe⁴. Pripravovaný občiansky zákonník, ako sa to v komentári k jeho návrhu píše, vychádza z tradičného rešpektovania poslednej vôle poručiťela, čo je zásadný posun oproti súčasnému stavu, ktorý uprednostňuje živé pred mŕtvym a nectí poručiťelovu poslednú vôľu. Jedným z výrazných nástrojov tohto princípu je aj inštitút dedičskej substitúcie, ktorý je v navrhovanej úprave podrobne zakotvený.

Po prijatí nového občianskeho zákonníka bude v Českej republike zrejme možné využiť tak všeobecné, ako aj zverenecké náhradníctvo. Zverenecké náhradníctvo spočíva v tom, že poručiťel prikáže svojmu dedičovi, aby dedičstvo, ktoré prijal, po svojej smrti alebo v iných poručiťelom určených prípadoch, previedol na zvereneckého nástupcu. Takýto dedič má počas svojho života, alebo po dobu určenú poručiťelom, postavenie dočasného vlastníka. Zdedený majetok môže užívať, ale nemôže ho scudzovať ani zaťažovať. Pokiaľ ide o zánik zvereneckého nástupníctva, návrh ustanovuje, že pokiaľ nie je zrejma iná vôľa testátora, zanikne zverenecké nástupníctvo, ktoré poručiťel zriadil svojmu dieťaťu v dobe, keď nemalo potomka, ak dieťa zanechá potomka spôsobilého dediť. Pokiaľ poručiťel ustanovil zvereneckého nástupníka svojmu maloletému dieťaťu, ktoré ešte nie je spôsobilé účinne testovať, zaniká zverenecké nástupníctvo v rozsahu povinného dielu v okamihu, keď dieťa nadobudne spôsobilosť zriadiť závet.

Legislatívny zámer slovenského občianskeho zákonníka s inštitútom zvereneckého náhradníctva nepočíta. Vychádza sa predovšetkým z toho, že takýto spôsob ustanovenia dediča je zásahom do vlastníckeho práva, ktorého immanentnou súčasťou je aj *ius disponendi*. Podľa nášho názoru by bol tento inštitút v praxi veľmi vhodný. Mnohokrát sa možno stretnúť s tým, že rodičia plánujú závetom prenechať svojmu dieťaťu určitú vec alebo právo, ale zároveň

⁴ Návrh nového Občianskeho zákonníku. <http://obcanskyzakonnik.justice.cz/>.

chcú, aby po smrti dieťaťa, takúto vec ne-nadobudol jeho manžel, ale aby zostala v „ich rodine“. Tieto situácie by sa prostredníctvom ustanovenia zvereneckého náhradníka dali veľmi jednoducho riešiť.

Pokiaľ ide o úpravu dedičskej substitúcie v legislatívnom zámere občianskeho zákonníka, táto sa, na rozdiel od úpravy navrhovanej v Českej republike, nezaoberá ani otázkou podmienok obsiahnutých v závete. Český návrh upravuje tzv. Dovětek k závetu. Týmto môže poručiteľ ustanoviť dedičovi alebo odkazovníkovi podmienku, alebo doložiť čas, alebo uložiť dedičovi alebo odkazovníkovi príkaz. Pokiaľ má nový občiansky zákonník posilniť testamentárnu slobodu a možnosti, bolo by vhodné umožniť poručiteľovi testovať aj podmienične. V takom prípade je nevyhnutné legislatívne ustanoviť rozsah, v akom môže poručiteľ podmienkami obmedziť testamentárne dedenie.

Možno povedať, že inštitút náhradníctva je v praxi veľmi potrebný. Posilňuje totiž pravdepodobnosť naplnenia skutočnej poslednej vôle poručiteľa. Sloboda vlastníka disponovať so svojím majetkom pre prípad smrti je za súčasnej právnej úpravy už aj tak dosť obmedzená. Deje sa to jednak v dôsledku uplatnenia práva neopomenuteľných dedičov dovolať sa relatívnej neplatnosti závetu, ďalej tiež tým, že poručiteľ nemôže žiadnym spôsobom podmieniť nadobudnutie dedičstva dedičom zo závetu. Rovnako nesmierna povinná formálnosť testamentu spôsobuje často v praxi pri jeho aplikácii ťažkosti. Až nový Občiansky zákonník, pokiaľ bude prijatý, zrejme výrazne posilní slobodu zriaďovateľa testamentu. V prvom rade upraví absolútnu prednosť závetných dedičov pred zákonnými, v tom zmysle, že pokiaľ nebude dedič niektorý z testamentárnych dedičov, prípadne jeho podiel ostatným v závete označeným dedičom. Taktiež zavedie ďalší dedičský titul, a to dedičskú zmluvu ako dvojstranný právny úkon pre prípad smrti, ktorá nebude môcť byť jednostranne menená alebo zrušená. Výrazne pozitívne možno tiež hodnotiť navrhovaný inštitút odkazu. Ale predovšetkým **jednoznačne odstráni súčasný problém náhradného dedenia**. Čo sa týka navrhovanej úpravy náhradníctva v občianskom zákonníku, možno povedať, že je pomerne stručná. Ne-spomína možnosť ustanovenia viacerých po-

pri sebe, alebo po sebe nastupujúcich substitútov. Bolo by ju azda vhodné rozšíriť aj o riešenie niektorých otázok, napríklad:

- čo v prípade, ak poručiteľ ustanoví substitúta svojmu dieťaťu v dobe, keď je ešte bezdetné, a toto zanechá deti, ktoré sú spôsobilé dediť? Zostane ustanovené náhradníctvo v platnosti, alebo zanikne a budú dedič vnuci poručiteľa?
- ako postupovať v prípade, ak substitút bol určený jednému zo spoludedičov, ktorý sám bol opäť určený ako substitút inému zo svojich spoludedičov. Či teda substitútovi v takomto prípade pripadá aj inštitučný podiel jeho predchodcu, alebo len podiel substitučný. Rímski právnici takúto situáciu riešili podľa pravidla „*substitutus substituto est substitutus instituto*“, teda náhradníkovi priznávali obidva podiely, tak inštitučný, ako aj substitučný podiel.

Kým bude novým občianskym zákonníkom definitívne vyriešený problém možnosti alebo nemožnosti ustanovenia náhradného dediča, je dôležitá otázka dedičskej substitúcie objektívne vyriešiť. Najmä z toho hľadiska, ako treba správne postupovať v prípade, ak poručiteľ v závete ustanoví substitúta a nastane situácia, že primárny dedič sa dedičom nestane. Nastupuje dedenie zo zákona, z dôvodu, že substitúcia je podmienkou, ktorá v závete nemá právne následky? Alebo sa bude rešpektovať skutočná vôľa poručiteľa, ktorý povolal dedič viacerých dedičov v po sebe nasledujúcich stupňoch, kde bližší vylučujú vzdialenejších? A je vôbec substitúcia podmienkou? Taktiež by bolo vhodné, aby legislatíva alebo judikatúra jednotne a presne upravila pojem podmienka, či už všeobecne, alebo aspoň vo vzťahu k testamentárnemu dedeniu.

JUDr. Veronika KLEŇOVÁ
notársky koncipient
Notársky úrad JUDr. Milan KLEŇ

Poznámka redakčnej rady: Prevažná časť právnej teórie a odborná prax vo všeobecnosti ešte v 60-tych rokoch minulého storočia zaujali jednoznačné stanovisko v tejto otázke v tom smere, že ustanovenie náhradného dediča v závete sa nepovažuje za podmienku, ktorá nemá v závete právne následky, to znamená, že ustanovenie náhradného dediča v závete sa bez výhrad akceptuje.

JUDr. Karol Kovács
vedúci redaktor

PÄŤSTRANNÉ STRETNUTIE NOTÁRSKYCH KOMÔR 28. – 29. MÁJ 2009, BUDAPEŠŤ

V dňoch 28. a 29. mája 2009 sa na základe uznesenia Prezídia NK SR a na pozvanie usporiadateľskej Notárskej komory Maďarska delegácia Notárskej komory SR zúčastnila na päťstrannom stretnutí notárskych komôr zameranom na porovnanie tradičných právnych systémov účastníkov s holandským systémom, ako aj s cieľom pochopenia princípov holandského notárskeho systému, ktorého niektoré prvky sa stávajú podkladom skúmania, preberania Európskou komisiou pri unifikácii právneho poriadku EÚ, a zavádzania niektorých právnych inštitútov do komunitárneho práva.

Na stretnutí sa zúčastnili:

1. **Notárska komora Maďarska (MOKK)** – prezident Dr. Adam Tóth, Dr. Tamás Parti, D. Göngi Horváth, Mgr. Anikó Meszáros,
2. **Notárska komora Chorvátska (H.J.K.)** – 5 členná delegácia pod vedením prezidenta Dr. Ivana Malekoviča,

3. **Notárska komora Rumunska** – delegácia pod vedením prezidenta Dr. Dumitru Viorel Manescu,
4. **Kráľovská holandská notárska organizácia (KNB)**, – prezidenka Dr. Erna I. Kortlang a Dr. Geert J. C. Lekkerkerker
5. **Notárska komora Slovenskej republiky (NKSR)** – prezident JUDr. Miroslav Duriš, PhD., člen Prezídia NK SR JUDr. Rudolf Durdík a členka Medzinárodnej skupiny NK SR zabezpečujúca zároveň tlmočenie v anglickom jazyku Mgr. Michaela Vozárová.

Prezident Notárskej komory Maďarska Dr. Adam Tóth po privítaní účastníkov poďakoval za ich príspevky k téme a uviedol, že je veľmi dôležité vzájomné poznanie takých odlišných právnych systémov (ako je napríklad holandský), aby sme poučení mohli pri argumentácii na pôde európskych inštitúcií prijať správne stanovisko o ich kvalite a dôsledkoch pre notárske povolanie v rámci Európy.

Holandské notárstvo predložilo na rokovanie rozsiahly materiál vo forme brožúry a jeho predstavitelia vysvetlili postavenie notárov a ich služby, ktoré notári poskytujú.

V Holandsku na 16,5 milióna obyvateľov pôsobí 1 488 notárov, 2 091 tzv. „junior notaries“, z toho je 255 notáriek, 1 318 junior notaries – ženského pohlavia a 847 zamestnancov.

V krajine pôsobia často veľké notárske úrady, kde rozloha notárskeho úradu je aj 4 000 m² a pôsobí v ňom 30 notárov. Ide síce o notárov latinského typu, sú však zároveň nezávislí podnikatelia, ktorých vymenúva kráľovná. V jednom úrade pôsobí viac notárov na rovnakej úrovni, ktorí sa však špecializujú na jednotlivé činnosti notárstva (podobne ako u nás advokátske partnerské kancelárie). Notársky kandidát býva kandidátom obvykle 8 až 10 rokov, ale môže ním byť aj celý svoj život.

Notárom prináleží špeciálne miesto vo svete právnických povolání v Holandsku, spoločne s advokátmi (advocaten), súdnymi úradníkmi (deurwaarders) a daňovými poradcami (belastingconsulenten). Toto je zrejmé predovšetkým zo spôsobu, akým sú notári menovaní do výkonu ich úradu. Rovnako ako advokát, notár je vykonávateľ právnického povolania s klientmi, ktorí platia za jeho rady a služby, ale rovnako ako sudca, notár je volený Korunou na výkon funkcie až do dosiahnutia dôchodkového veku 65 rokov. Samo vymenovanie je konštruované tak, aby zaisťovalo nezávislosť, ktorú notár potrebuje pri plnení svojich úloh. **„Notár je, a vždy bol, nad stranami.“**

Všetci notári sú absolventmi právnických fakúlt. Nielenže sú odborníci na rodinné právo, dedičské právo, korporátne právo a majetkové práva, ale musia tiež držať krok s niektorými aspektmi daňových predpisov a precedentného práva (case law), keďže ich práca s tým súvisí. **Ak je to potrebné, holandský notár musí koordinovať činnosť ostatných právnických povolání.**

Formálna listina vyhotovená notárom, známa ako **notárska zápisnica**, predstavuje nezvratný dôkaz o tom, že dátum a podpisy strán sú správne. Notár si musí ponechať originál zápisnice a stranám odovzdať overené kópie. Špeciálne overená kópia, známa ako exekučná kópia, po-

skytuje nezvratný dôkaz o právnom titule **rovnako ako súdne rozhodnutie**. Znamená to, že držiteľ notárskej zápisnice nepotrebuje viesť nijaké právne kroky, aby dokázal pravosť zápisnice. **Naopak, listina vyhotovená anglickým notárom sa nepovažuje za verejnú, a teda nemôže byť vykonaná ako v Holandsku.**

Nový zákon o notároch (Wet op het Notariatsambt), ktorý nadobudol platnosť 1. októbra 1999 (156 rokov po prijatí pôvodného zákona), posilňuje oficiálne postavenie notárov, ale zároveň umožňuje voľnejší trh pre služby, ktoré poskytujú. Konsolidácia oficiálneho postavenia notárov sa odrazila napríklad v spôsobe, akým sa požiadavka nezávislosti a nestrannosti uchováva v zákonoch, v mnohých predpisoch, ktoré majú notári a notárski koncipienti (kandidaat-notaris) dodržiavať, a takisto v skutočnosti, že notár nie je oprávnený konať ako advokát. Posilnenie voľnosti na trhu sa odrazilo vo väčšej súťaživosti a možnosti notárskych koncipientov stať sa notármi. Avšak prijatie nového zákona o notároch v podstate nechalo systém bez zmien: **holandský notár predstavuje súčasť latinského notárskeho povolania**. I keď sa mu zaručuje právomoc vykonávať verejnú moc a listiny ním vyhotovené majú špeciálnu dôkaznú silu, v určitom ohľade je tiež podnikateľom, keďže nedostáva odmeny od verejných orgánov, ale od svojich klientov. Nový zákon priniesol zmenu aj v tom, že je povolená **väčšia sloboda pri určovaní odmien notárov**, z čoho vyplýva, že KNB už viac nevydáva pravidlá o výške odmien ani neuverejňuje odporúčané taxy (neexistujú pevné tarify). Maximálne poplatky určené verejnými orgánmi sa vzťahujú za určitých okolností iba na služby v oblasti rodinného práva. Z uvedeného je zrejmé, že ceny notárskych úkonov určuje trh, konkurencia notárov navzájom sa môže prejavovať len v cene, na základe čoho ceny notárskych úkonov poklesli na minimum s dôsledkom, že „najlacnejší notári nie sú väčšinou dobrí odborníci a sú nútení z uvedeného dôvodu tlačiť svoje ceny smerom nadol...“ Podľa vyjadrenia zástupcov holandského notárstva „liberalizácia profesie bude ďalej pokračovať, v liberálnom trhu sa im ľahšie určuje potreba služieb...“

Zákon vyžaduje formu notárskej zápisnice pre množstvo dohôd a právnych transakcií. Najdôležitejšie sú:

1. prevod nehnuteľností v Holandsku;

- kúpna zmluva nemusí byť spísaná notárom, ale ak je účasť notára, tak zaistí, že nemožno ako v iných prípadoch od zmluvy do 3 dní odstúpiť, pokiaľ je to možné, žiadna zo strán zmluvy nezistí, že sa zaviazala k niečomu, čo nemôže rozumne plniť. Z tohto dôvodu môže kúpna zmluva obsahovať doplňujúce podmienky ako napríklad, že predaj sa neuskutoční, pokiaľ kupujúci nezíska oprávnenie na pobyt alebo hypotéku.

Kúpna zmluva často ustanovuje, že kupujúci by mal zaplatiť zálohu notárovi ako nezávislej tretej strane. Táto záloha je následne odpočítaná od kúpnej ceny. Keďže notári sú nestranní, je to v záujme kupujúceho zaplatiť zálohu na účet notárových klientov než na účet predávajúceho. Namiesto zálohy môže kupujúci notárovi poskytnúť aj bankovú záruku;

- druhé štádium je sám prevod: nehnuteľnosť je prevedená alebo vlastníctvo nadobudnuté tým, že overená kópia zápisnice o prevode je vložená do registra Agentúry pre pozemkové a verejné registre (Land and Public Registers Agency). **Prevod musí byť vyhotovený notárom a podpísaný ním aj obidvomi stranami.** Predtým než dôjde k prevodu, notár musí prehľadať verejné registre, aby si potvrdil vlastnícke právo predávajúceho k nehnuteľnosti a oprávnenie nakladať s ňou.

Daň z prevodu (6 % z kúpnej ceny) sa platí cez notára.

Kupujúci sa nestane právoplatným vlastníkom nehnuteľnosti, kým nie je podpísaná zápisnica o prevode a kým notár nezabezpečí, že jej overená kópia bola uložená do verejného registra. Kúpna cena sa nezaplatí predávajúcemu, dokým sa notár neubezpečí, že nehnuteľnosť nie je zaťažená hypotékou alebo záložným právom, inými než tými, ktoré boli odhalené v čase, keď bola podpísaná zápisnica o prevode.

Po položení porovnávacej otázky prezidentom NK SR pokiaľ ide o výšku kompletnej ceny za prevod nehnuteľnosti, holandskí kolegovia odpovedali: **na priek tomu, že cenu určuje trh, je cena**

úkonu asi päťnásobne vyššia ako cena úkonu podľa pevnej slovenskej notárskej tarify.

2. zakladanie a rušenie hypoték;

Zápisnica o hypotéke nevyhnutná na tento účel **musí byť tiež vyhotovená notárom**, ktorý sa musí postarať o to, aby sa táto zápisnica vložila do verejného registra. Po tom, čo je pôžička úplne splatená, **vymaže sa** záznam o hypotéke znovu **notárskou zápisnicou o zrušení hypotéky**. Pokiaľ je nehnuteľnosť predaná, **notár tiež zabezpečí splatenie všetkých existujúcich hypoték z výnosu z predaja a zrušenie zápisu hypoték v registri.**

3. zakladanie verejných a súkromných obchodných spoločností s ručením obmedzeným (NV a BV) a zmena ich spoločenských zmlúv (stanov);

Zákon vyžaduje notársku zápisnicu na založenie verejnej a súkromnej spoločnosti. Takáto zápisnica musí obsahovať spoločenskú zmluvu (stanovy). Zakladatelia BV spoločnosti musia splatiť minimálne 18 000 EUR základného kapitálu, zatiaľ čo zakladatelia NV spoločností musia zaplatiť minimálne 45 000 EUR. Zakladatelia musia byť schopní preukázať, že majú túto sumu k dispozícii.

Podľa nového systému **notár je plne zodpovedný** za to, aby spoločenská zmluva (stanovy) boli právne perfektné, a výkon dozornej funkcie Ministerstva spravodlivosti je obmedzený na overenie finančných a trestných záznamov osôb nachádzajúcich sa vo vedení spoločnosti.

V praxi platí, že každá zmena spoločenskej zmluvy (stanov) alebo zmena v osobe riaditeľa alebo iných osôb oprávnených konať za spoločnosť sa musí zapísať do obchodného registra.

4. zakladanie nadácií a združení (vrátane družstiev) a zmena ich stanov;

Nadácie nie sú ideálnou právnou formou na podnikanie a zvyčajne sa zakladajú na sociálne a charitatívne účely, ale nadácie môžu byť zakladané aj na komerčné účely, napríklad na výkon správy majetku. **Nadácia sa zakladá formou notárskej zápisnice a zapisuje sa do obchodného registra.**

Ustanovenie **združenia s úplnou právnou subjektivitou** musí byť spísané **formou no-**

társkej zápisnice, inak by malo len obmedzenú spôsobilosť na právne úkony. Bez takejto notárskej zápisnice by nebolo združenie schopné vlastníť nehnuteľnosť alebo dediť, a členovia jeho výkonnej rady by osobne zodpovedali tretím stranám za záväzky združenia.

5. vyhotovovanie, zmena a výkon závetov;

Závet musí byť spísaný notárom, ktorý je povinný informovať Centrálny register závetov o mene každej osoby, ktorá ho požiadala o spísanie a vykonanie závetu (nie je povinné oznámiť obsah závetu). Je teda možné po smrti zistiť, či zosnulý zanechal závet u holandského notára, a ak áno, tak u ktorého.

Neopomenuteľní dedičia – obdobné práva ako v slovenskom právnom poriadku, avšak **od 1. januára 2003 sa možno zákonného podielu domáhať iba v peniazoch**, avšak už nie ako hnutel'ného či nehnuteľného majetku.

Dedičské konanie v Holandsku nepoznajú. **Po smrti notár vydá „dedičské osvedčenie“ zaznamenávajúce mená dedičov a detaily o ich oprávneniach.** Keď už raz majú v ruke toto osvedčenie, majú prístup k bankovým účtom zosnulého atď. Od zavedenia nových pravidiel o dedení 1. januára 2003, **dedičské osvedčenie musí byť vydané vo forme notárskej zápisnice.**

Holandské dedičské právo nepozná ani postavenie osobného zástupcu. Od okamihu smrti prechádza majetok priamo a ihneď na dedičov, na základe princípu zadržania (principle of 'saisine'). Jeden z dedičov je potom obvykle zmocnený rozdeliť majetok v mene ostatných. Môže, ale nemusí požiadať o pomoc notára, ale **notár musí byť prizvaný k vyporiadaniu a rozdeleniu všetkých nehnuteľností v majetku.** Notár môže byť nápomocný aj pri výpočte a odvode dane z dedenia.

6. vyhotovovanie a zmena manželských zmlúv (t.j. obvykle predmanželských dohôd) a dohôd o registrovaných partnerstvách;

Podľa holandského práva, manželia majú vo všeobecnosti „bezpodielové spoluvlastníctvo“ automaticky (t.j. zo zákona). Zákonnému bezpodielovému spoluvlastníctvu sa

možno vyhnúť, a to uzavretím **manželskej zmluvy.** Tento typ zmluvy sa spisuje pred notárom, **vo forme notárskej zápisnice.** Notár sa postará o jej **vkład do registra vlastníctiev manželov** (vedený súdom), ktorý je verejný, a teda každý sa môže dozvedieť jeho obsah.

Od 1. apríla 2001 je možné pre ľudí rovnakého pohlavia uzavrieť manželstvo. To čo už bolo povedané o manželstve, sa v plnej miere uplatňuje aj na manželstvá medzi osobami rovnakého pohlavia.

Dve osoby rovnakého pohlavia **môžu svoj vzťah registrovať na matrike.** Keďže na registrované partnerstvá sa tiež vzťahuje právo týkajúce sa majetku manželov, **je možné, že aj registrovaní partneri sa môžu odchýliť od systému bezpodielového spoluvlastníctva, a to formou notárskej zápisnice.** Tieto sú známe ako dohody o registrovanom partnerstve.

7. vydávanie zapísaných akcií;

Aby mohla vzniknúť spoločnosť, musia sa vydať akcie, a **notárska zápisnica** je nevyhnutná na vydanie akcií pre BV spoločnosť, ak už spoločnosť existuje, výdaj a prevod zapísaných akcií si vyžaduje odlišnú notársku zápisnicu. Účasť notára na vydávaní a prevode akcií poskytuje obom stranám väčšiu právnu istotu, keďže **notár zaistuje, že príslušná listina obsahuje všetky informácie vyžadované zákonom a overuje právny titul.**

8. overovanie podpisov;

Občas je nevyhnutné, aby bol podpis na dokumente úradne overený, ako napríklad plnomocenstvo na účely medzinárodnej transakcie. Keď je podpis úradne overený, úradník (ako napríklad notár) pripojí k dokumentu podpísané vyhlásenie, že sa presvedčil o totožnosti osoby, ktorá dokument podpísala. Treba poznamenať, že úradné overenie podpisu neposkytuje nijakú garanciu, pokiaľ ide o pravosť samého dokumentu.

9. úprava darov a darovaní v notárskej listine;

Darovania notári robia skoro každý deň, obvykle ide o veci, ktoré sa odovzdávajú osobe (peniaze alebo hmotné veci). **Darovanie, ktorého účinky majú nastať až po**

smrti darcu, sa musí spísať vo forme notárskej zápisnice. Notárska zápisnica sa však odporúča aj pre ďalšie darovania, keďže poskytuje dôkaz pre daňové orgány a tretie strany o tom, že darovanie sa naozaj uskutočnilo.

10. **elektronické prevody;**

Holandskí notári sa stále viac zaujímajú o informačné technológie (IT) a pre túto potrebu bola na jar 1999 založená špeciálna asociácia. Asociácia ponúka členom KNB možnosť špecializovať sa v notárskych IT službách, rozvinúť nové produkty a prebádať nové trhy. Poskytuje dva typy služieb, a to **služby dôveryhodných tretích strán (ako napríklad zabezpečovanie úradného overovania nevyhnutného na elektronické právne transakcie) a ukládanie zdrojových kódov pre softwarové programy (escrow).**

11. **zmier;**

Právne spory sa často objavujú medzi jednotlivcami, v **rámci rodiny** (napríklad pokiaľ ide o delenie nehnuteľností alebo starostlivosť o deti po rozvoze) alebo medzi obchodnými partnermi, ktorí musia pokračovať v spoločnom obchodovaní, aj v prípadoch, keď ich napätie narástlo do tej miery, že už sa to stalo prakticky nemožným. Niektorí notári boli špeciálne školení na vedenie zmierovacieho procesu. Ak sa podarí dosiahnuť zmier, strany podpíšu právne záväzný dokument, v ktorom sa zaznamená ich dohoda. Keďže toto si vyžaduje tak **nestrannosť**, ako aj schopnosť zamedziť právnym sporom, **zmierovacie konanie je ideálnou službou pre notárov.**

12. **plánovanie pri nakladaní s nehnuteľnosťami;**

Účelom plánovania pri nakladaní s nehnuteľnosťami, čo je inštitút pochádzajúci zo Spojených štátov, je poskytnúť právnu pomoc a pomoc v daňovej oblasti pri prevode a správe majetku a zabezpečiť, že majetok ako napríklad nehnuteľnosť rodiny, nie je rozdelený. Na zabezpečenie tohto by sa mali prijať opatrenia zaručujúce prevod nehnuteľností za čo najvýhodnejších podmienok. To sa môže dosiahnuť zmenšením nevlastnej nehnuteľnosti a teda znížením celkovej výšky dedičskej dane.

Pritom sa však strany môžu stretnúť s problémami týkajúcimi sa darovania, dedičského práva, manželských majetkových režimov a daňového práva. Toto všetko sú oblasti, v ktorých má notár skúsenosti ako všestranný právny poradca. **Schopnosť notára spojiť právnu radu a radu v daňovej oblasti môže byť nenahraditeľným prínosom.**

13. **poľnohospodárstvo;**

Holandsko malo vždy tradične veľa poľnohospodárskych podnikateľských aktivít. Dnes sú tieto aktivity stále viac konfrontované celým komplexom zákonov vrátane zákonov z oblasti ochrany životného prostredia. Sú tu však aj mnohé ďalšie pravidlá, ktoré upravujú aktivity v tejto oblasti podnikania. Poľnohospodárom sa pri ich podnikaní radí, aby využívali pomoc špecialistov. V Holandsku je dostatok notárov, ktorí majú skúsenosti v tejto oblasti. Notár špecializujúci sa v tejto oblasti môže napríklad pomôcť pri prevode poľnohospodárskej pôdy, ktorá často zahŕňa prevod kvôt pre mlieko a umelé hnojivá.

Podľa vyjadrenia Holandského notárstva ich snahou je zaviesť povinnosť, aby každý notársky úrad vykonával všetky kompetencie – došiel tak robiť nemusí.

Ak sa koncipient chce stať notárom, musí pripraviť „biznis plán“, ktorým preukazuje, že je schopný (formálna a materiálna stránka) na výkon profesie, biznis plán predkladá vládnej komisii, ktorá ho vyhodnotí (aj z ekonomických hľadísk), vykoná psychologické testy, absolvuje skúšky – skúšajúci sú univerzitní profesori, ak prejde kandidát celým procesom, vládna komisia ho navrhne kráľovnej na vymenovanie za notára. Zásada numerus clausus v zásade neexistuje. Ak je na notára sťažnosť, rozhoduje o nej sudca – celé konanie má 2 stupne a vydanie rozhodnutia vo veci trvá aj niekoľko rokov.

Zástupcom holandského notárstva som nevyhnutne položil otázku, či nepovažujú ustúpenie od zásady numerus clausus, ako aj od pevnej tarify za porušenie jedného zo základných princípov, ktoré charakterizujú notárstva latinského typu. Odpoveď pána Dr. Lekkerkera znela: „**Štát nám určil takýto systém, nemôžeme s tým nič robiť, ale zároveň nám dal dostatok**

kompetencií udržujúcich naše nezávislé a nenahraditeľné postavenie...“

Záverom je potrebné skonštatovať, že v Holandsku došlo k čiastočnému ustúpeniu od základných princípov notárstva latinského typu, čo však na druhej strane bolo nahradené množstvom odovzdaných kompetencií, proklamácia nezávislosti a dôležitosti notárskej profesie holandskou vládou.

Nebezpečenstvo pre tradičné notárstva latinského typu (a teda aj slovenské notárstvo) vidím v prípade prevzatia holandského systému Európskou komisiou a jeho aplikácie v európskej legislatíve (pozri európske dedič-

ské osvedčenie...), v strate aj toho malého množstva kompetencií, ktorými slovenské notárstvo disponuje, keďže právne vedomie vo vzťahu k dôležitosti a nenahraditeľnosti notárskej profesie na našom území nie je v súčasnosti na takej úrovni, aby notárom (ako vykonávateľom preventívnej spravodlivosti v mene štátu) zabezpečila udržanie pôvodných kompetencií a vytvorenie nových, za súčasnej podpory nezávislosti a potrebnosti notárskeho povolania v slovenskom právnom priestore.

JUDr. Miroslav Duriš, PhD.
prezident NK SR

3. PLENÁRNE ZASADNUTIE KOMISIE PRE ZÁLEŽITOSTI EURÓPY (ĎALEJ „CAE UINL“) NA KRÉTE (8. – 10. MÁJA 2009)

V dňoch 8. až 10. mája 2009 som sa zúčastnil v mene NK SR ako delegát CAE na 3. plenárnom zasadnutí komisie. Otvoril ho prezident p. Mario Miccoli. Po jednotlivých príhovoroch prezident gréckej notárskej komory p. Stassinopoulos zdôraznil, že CNUE je politickou organizáciou a CAE UINL skôr vedeckou organizáciou, čím naznačil, akým smerom sa bude uberať celé zasadnutie CAE UINL. V ďalšom bode programu jednotliví delegáti podali správy o vývoji legislatívy v ich krajinách a zároveň uviedli, či a ako sa dotkla svetová hospodárska kríza činnosti notárov. Napríklad v Maďarsku, kde notárska profesia oslavuje 700. výročie, bol predložený návrh zákona, ktorý zverí vydávanie platobných rozkazov (nesporové konanie) do rúk notárov (v súčasnosti je predmetný návrh zákona už schválený parlamentom). V Chorvátsku umožnili nadobúdanie nehnuteľností cudzincom. Dôsledky hospodárskej krízy sa podľa väčšiny delegátov ešte v jednotlivých krajinách neprejavili.

Okrem troch stálych pracovných skupín – Informačné technológie a právna bezpečnosť, Common Law/Civil Law a E-Learning (ktorá by mala na jeseň predstaviť projekt vzdelávania

cez internet) zasadli aj nasledujúce pracovné skupiny:

Pracovná skupina: Legalizácia príjmov z trestnej činnosti

Štúdia v rámci skupiny bola v súčasnosti pozastavená, keďže niektoré členské štáty EÚ ešte neimplementovali smernicu Európskeho parlamentu a Rady č. 2005/60/ES z 26. októbra 2005 o predchádzaní využívania finančného systému na účely prania špinavých peňazí a financovania terorizmu v znení neskorších predpisov.

Pracovná skupina: Profesijné tajomstvo

Profesijné tajomstvo je uznávané vo všetkých európskych krajinách. Vo všeobecnosti má charakter všeobecný a absolútny. Viazaný mlčanlivosťou nie je len notár, ale aj jeho zamestnanci. Niektoré krajiny, ako napríklad Portugalsko, Holandsko a Taliansko, nerátajú s prípadom, že by bol notár zbavený povinnosti

s prípadom, že by bol notár zbavený povinnosti zachovať tajomstvo. Výnimky z princípu zachovania služobného tajomstva sú upravené rôzne. Napríklad predpisy v Taliansku, Portugalsku a do určitej miery aj v Španielsku povoľujú odovzdanie kópie prijatých listín každému, kto o to požiada.

Pracovná skupina: Notárske kompetencie

Jednotlivé krajiny predložili vyplnené dotazníky, ktoré budú predmetom vyhodnotenia hľadiska

notárskych kompetencií v jednotlivých štátoch.

Na pôde CAE vznikli súčasne podnety na začatie nových štúdií, a to o nadobúdaní nehnuteľného majetku cudzincami, o prístupe k povolaniu, o kompetenciách notárov pri rozvodoch, manželských majetkových režimoch, o splnomocnení pre prípad budúcej nespôsobilosti a registrovaných partnerstvách a o nových technológiách v oblasti hypotekárnych úverov a výmaze zápisu hypotéky.

Mgr. Vojtech Kavečanský
notársky kandidát v Košiciach

VIII. MEDZINÁRODNÁ NOTÁRSKA OLYMPIÁDA V POĽSKU

Na pozvanie organizačného výboru Notárskej olympiády v Poľsku sa aj v tomto roku naši zástupcovia Notárskej komory Slovenskej republiky v dňoch 14. – 17. mája zúčastnili na VIII. notárskej olympiáde v Poľskej republike s medzinárodnou účasťou.

Toto spoločensko-športové podujatie na tradičnom mieste v Mszane Dolnej (cca 70 km od severných hraníc SR) poctilo svojou účasťou doteraz najviac – 483 notárov z Poľska – 11 komôr, Ruska – 2 komôr (Moskva a Petrohrad), Ukrajiny, Bulharska, Maďarska a Slovenska.

Aj tento rok prebiehala neopakovateľná atmosféra nesúca sa v duchu športových nasadení, nadväzujúcich priateľstiev, ale aj pracovných diskusií medzi notármi zúčastnených krajín.

Už samo otvorenie olympiády o 10.00 hod. v piatok 15. mája vnieslo klímu profesionálneho prístupu organizačného výboru olympiády, na ktorom sa z našej strany zúčastnil honorárny konzul Poľskej republiky Tadeusz Frackowiak, bohužiaľ, zároveň jediný fanúšik (divák) nášho tímu. Hneď po otvorení nastal boj účastníkov o medaily a o čo najlepšie umiestnenie. Začali sa súťaže podľa programu olympiády trvajúce do 19.30 hod. Večer nasledovala kultúrna súťaž pod názvom

„Spievať každý môže“ s voľným programom. V sobotu ráno od 9.00 hod. pokračovali ďalšie súťaže, v kolektívnych športoch finálové zápasy. Družobná klíma medzi všetkými súťažiacimi spolu s ukončením podujatia so sprezdajúcimi ováciami boli určite neopakovateľným zážitkom pre všetkých.

Táto v poradí VIII., no našou účasťou 3. olympiáda bola pre slovenskú výpravu najúspešnejšia vzhľadom na našu dvojnásobnú účasť v kolektívnych športoch, ktoré sa cenia najviac. Tento rok sme boli finalisti vo futbale, basketbale. Mrzí nás všetkých v basketbale nešťastná trojka 8 sekúnd pred koncom stretnutia (24: 25), ale na druhej strane sme boli nesmierne šťastní postupom do finále vo futbale. Tohto roku sme si

odviezli dve zlaté medaily vďaka novicovi – Filipovi Horompolim, dve strieborné medaily – vybojované Jánom Hamarom ml., dve strieborné medaily v kolektívnych športoch – futbale, basketbale, bronz – „Spievať každý môže“.

Po skončení sme si povedali, že na druhý rok ideme aspoň na jedno zlato v kolektívnom športe, potrénujeme preťahovanie lanom, zlepšime sa v bežeckých disciplínach, budeme skákať ďalej, nie hlbšie, budeme mať viac žien (účastníčok), svoje rodinné problémy si vyriešime doma, budeme výbušnejší, silnejší a vytrvalejší, či sa to Poliakom alebo Rusom bude páčiť, alebo nie.

Všetci naši reprezentanti sa vyznamenali svojím športovým prístupom s reprezentujúcim duchom Notárskej komory SR.

Notársku komoru SR reprezentovali:

Miro Duriš, Martin Výskok, Ďuro Ehn, Vlado Čuchta, Vlado Telepčák, Stano Bauer, Roman Vidovenec, Maroš Jurina, Jano Hamara starší, Jano Hamara mladší, Jaro Rybanský, Maroš Tichavský, Vojto Kavečanský, Otto Szabó, Filip Horompoli, Marek Rovňák, Miro Pavlovič, Ľubo

Spodniak, Vlado Balun a naše, škoda, že len dve kolegyně Eva Pršebice a Zuzka Karasová.

V závere sa musím znova opakovať: milí kolegovia a kolegyně, už niekoľkokrát sa prihovám, aby ste v budúcnosti rozšírili naše rady reprezentantov NK SR, najmä mladších kolegov aj z radov kandidátov a koncipientov. Avšak ani tí starší nielenže nesklamali, ale boli veľkým prínosom pre náš spoločný úspech.

Dobrou náladu v našom tíme neustále podnecoval a k výkonom burcoval najstarší účastník Janko Hamara starší, ktorého výrok: „Ty si skočil tak, ako keď ja... spadnem“, stal sa hitom nášho vystúpenia na olympiáde.

Môžem konštatovať, že naši účastníci podujatia prejavili radosť zo stretnutia, športových zápasov a z upevnenia vzťahov medzi notármi iných krajín.

Ako poverený organizáciou športového podujatia ďakujem všetkým prítomným za reprezentáciu.

JUDr. Vladimír Balun
notár so sídlom v Ružomberku

ZMENY V ZLOŽENÍ ČLENOV NOTÁRSKEJ KOMORY SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Vymenovaní notári NK SR:

Ministerka spravodlivosti Slovenskej republiky 16. júla 2009 vymenovala s **účinnosťou od 16. júla 2009** týchto notárov:

- JUDr. Babeta Babíková**, vymenovaná do sídla Bratislava III., v obvode Okresného súdu Bratislava III.
Pred vymenovaním bola notárskou kandidátkou.
- JUDr. Zuzana Fartelová**, vymenovaná do sídla v Senci, v obvode Okresného súdu Pezinok
Pred vymenovaním bola notárskou kandidátkou.

- JUDr. Zuzana Kanásová**, vymenovaná do sídla v Nových Zámkoch, v obvode Okresného súdu Nové Zámky
Pred vymenovaním bola notárskou kandidátkou.
- Mgr. Vojtech Kavečanský**, vymenovaný do sídla Košice I., v obvode Okresného súdu Košice I.
Pred vymenovaním bol notárskym kandidátom.
- Mgr. Marian Kováč**, vymenovaný do sídla Bratislava V., v obvode Okresného súdu Bratislava V.
Pred vymenovaním bol notárskym kandidátom.

6. **JUDr. Danica Molnárová**, vymenovaná do sídla v Stupave, v obvode Okresného súdu Malacky

Pred vymenovaním bola advokátkou.

JUDr. Karol Kovács
vedúci redaktor

XVII. ROČNÍK KARLOVARSKÝCH PRÁVNICKÝCH DNÍ

V dňoch 4. až 6. júna 2009 sa konal v Karlových Varoch XVII. ročník Karlovarských právnických dní (alebo „Karlsbader Juristentage“) za účasti odbornej právnickej verejnosti z Nemecka, Rakúska, Česka a Slovenska. Karlove Vary boli, sú a budú jedným z centier významných akcií konaných v Českej republike. Túto povesť si zachovávajú okrem iného aj z dôvodu konania Karlovarských právnických dní, ako jedného z festivalov práva.

Tohtoročný program bol zameraný tak na otázky dané spoločným právnym priestorom, ako aj na porovnanie ich rôzneho vstrebávania do medzinárodných právnych úprav a právnej praxe. Je to umožnené aj tým, že len ťažko môžeme nájsť iné štyri štáty s takými blízkymi právnymi

tradíciami a s veľmi podobným, ba až zhodným obsahom jednotlivých právnych pojmov.

V prvý deň konania konferencie bola prvou prednášajúcou prof. Dr. Oľga Ovečková z Ústavu štátu a práva SAV. Zaoberala sa témou insolventnosti fyzických osôb, podnikateľov a nepodnikateľov v slovenskej právnej praxi. Zákon o konkurze a reštrukturalizácii č. 7/2005 Z.z. účinný od 1. júla 2005 zaviedol do konkurzného práva nový ištitút, resp. nový druh konania – oddĺženie fyzických osôb po zrušení konkurzu. Cieľom tohto počinu zákonodarcu bolo umožniť fyzickej osobe po zrušení konkurzu zbaviť sa svojich dlhov. Fyzická osoba je totiž po zrušení konkurzu, pokiaľ ide o neuspokojené pohľadávky, v inom postavení

ako právnická osoba. Bolo zaujímavé dozvedieť sa, že v roku 2008 bolo na naše súdy podaných len 38 návrhov na oddĺženie, z toho u podnikateľov v 21 prípadoch. Povolené bolo konanie len v 5-tich prípadoch z celkového počtu 38 návrhov.

Rovnakou témou sa zaoberala aj Dr. Iva Hirtl-Tlapak, predsedkyňa senátu Obchodného súdu vo Viedni. Svojimi moderátorskými schopnosťami a príkladmi z konkrétnej právnej praxe si vyslúžila pozornosť publika. Zaujímavosťou je, že rakúske súdy používajú v právnej praxi pri oddĺžení zákon vydaný v roku 1914. Rozdiel medzi slovenským a rakúskym súdnym konaním pri riešení insolventnosti fyzických a právnických osôb je dosť značný, a to najmä tým, že kým v Slovenskej právnej úprave je v každom začatom konaní určený správca, a to na celú dobu skúšobného obdobia, v Rakúsku nemajú prideleného správcu a celé „regulačné konanie“ u dlžníka je založené na tom, či na schôdzi veriteľov bude dlžníkovi daný písomný súhlas so splátkovým kalendárom. Ak veritelia nesúhlasia so splátkovým kalendárom, začína sa tzv. odčerpávacie konanie. Náklady konania, na rozdiel od slovenskej právnej úpravy, znáša štát.

V druhý deň konania konferencie ma zaujal najmä príspevok od prof. Dr. Jana Švejnar z University of Michigan, CERGE-EI, na tému „Dôsledky finančnej krízy a dopady jej riešenia na verejnoprávnu reguláciu súkromnoprávných vzťahov“. Ak sledujete dianie na českej politickej scéne, viete, že tento muž bol jedným z kandidátov na prezidenta v posledných prezidentských voľbách v Českej republike. Nebol to príspevok od právnika, ale od renomovaného ekonóma. Hovoril napríklad aj o tom, že doteraz bol svet zvyknutý, že všetky predchádzajúce finančné krízy prichádzali z krajín s nevyvinutou ekonomikou, ako príklad uviedol Rusko, Brazíliu. Paradoxom tejto finančnej krízy však je, že vyšla z ekonomiky, ktorá mala lepšiu organizáciu trhu ako zvyšok sveta. Americký finančný sektor nebol jedinou príčinou finančnej krízy, ale mal na nej podstatný podiel, spolu s veľmi naivným chovaním individuálnych investorov. Taktiež renomované ratingové agentúry majú na finančnej kríze svoj podiel viny. Čas a vyšetrovanie ukáže, aký veľký je ich podiel. Ukázalo sa, že svetové

ratingové agentúry (Moody´s, S&P´s, Fitch´s) hodnotili finančné produkty bánk (nielen amerických) neadekvátne, dávali bankovým produktom neadekvátne hodnotenia typu 3A. Profesor Švejnar svojím „neprávnickým“ príspevkom zaujal, čo sa odzrkadlilo aj na množstve diskusných príspevkov. Veľmi oceňujem práve takéto odborné témy na konferencii, hoci sa môže na prvý pohľad zdať, že nemajú s právnickou problematikou nič spoločné. Opak je však pravdou. Ekonomia a právo sú spojenými nádobami.

Čas a právna prax ukáže, ako ovplyvní vývoj medzinárodného práva súkromného nariadenie č. 593/2008 ES o práve rozhodnom v zmluvných vzťahoch „Rím I“ a „Rím II“, ktoré odprezentoval Doc. Dr. Martin Gebauer z University v Heidelbergu. V tomto roku nadobúdajú platnosť dve nariadenia Európskeho spoločenstva, ktoré celoplošne zjednocujú záväzkovoprávne kolízne normy európskych členských štátov. Tzv. nariadenie „Rím I“ o práve rozhodnom pre zmluvné záväzkové vzťahy nadobudne platnosť na konci tohto roku, týždeň pred Vianocami. Tzv. nariadenie „Rím II“ o práve rozhodnom pre mimosúdne záväzkové vzťahy už nadobudol platnosť v januári 2009 a platí v 26-tich členských štátoch Európskej únie, okrem Dánska.

Obe tieto nariadenia zjednocujú materiálne normy medzinárodného práva súkromného, teda normy, ktoré upravujú, ktoré národné právo sa použije pre skutkový dej vzťahujúci sa k zahraničiu. V nasledujúcich rokoch nadobudnú platnosť teda ďalšie nariadenia o práve na výživné, rozvodové právo, právo majetkových vzťahov medzi manželmi a pravdepodobne taktiež o dedičskom práve. Zmysluplnosť zjednocovania normy medzinárodného práva súkromného na európskej úrovni je práve v myšlienke medzinárodnej rozhodovacej zhody.

Na záver druhého dňa konferencie sa konalo vyhlásenie a odovzdávanie cien spoločnosti Karlovarské právnické dni.

Z podnetu akad. Čiča, JUDr. J. Vozára a JUDr. Š. Detvaia bola tohto roku ocenená i slovenská autorská tvorba, zatiaľ aspoň v podobe „Zvláštneho uznania“, lebo systém nominácií nebolo už možné realizovať.

Vzhľadom na úmrtie Eduarda grófa von Westphalen zu Fürstenberg, zakladateľa a prezidenta spoločnosti Karlovarské právnické dni, ktorý dával víziu novým ročníkom podujatia, je ďalší jeho ročník značne ohrozený. Zdá sa, že všetko záviselo a bude závisieť len od energie a viery v užitočnosť nezávislého stretávania mnohých právnikov, od vzájomnej výmeny vedomostí a najmä názorov.

Udelené ceny:

„Pre zhodnosť hlasov – nominácií udelených významnými osobnosťami právnického života boli udelené dve autorské ceny KJT:

Autorská cena KJT: Karel Eliáš a kol.: Občanský zákoník – Velký akademický komentář, Praha, Linde 2008.

Autorská cena KJT: Švestka – Spáčil – Škárová, – Hulmák a kol.: Velký komentář, Občanský zákoník, Praha, Nakladatelství C. H. Beck 2008

Uznanie: Svák – Cibulka – Klíma: Ústavné právo, Bratislava, Bratislavská vysoká škola práva, 2008.

Aj tohto roku boli udelené v podobe sklenených plastík z dielne ak. maliara -

sklára, Jaromíra Rybáka.

„Autorské ceny“ venovala Česká advokátska komora,

„Uznanie“ venovala Slovenská advokátska komora.

Prestížna cena (najlepší český právnický časopis)

Právní rozhledy: Nakladatelstvo C. H. Beck

Prestížna cena (najlepší slovenský právnický časopis)

Justičná revue: Ministerstvo spravodlivosti SR

JUDr. Ľubica Rexová,
notár so sídlom v Bojniciach

MULTILATERÁLNY PROGRAM PRE NOTÁROV, NOTÁRSKYCH KANDIDÁTOV A KONCIPIENTOV

Organizácia „Deutsche Stiftung für internationale rechtliche Zusammenarbeit“ realizuje každoročne v spolupráci s Nemeckou Spolkovou notárskou komorou a jej oblasťnými notárskymi komorami multilaterálny hospitačný program pre notárov, notárskych kandidátov a koncipientov zo strednej, východnej a juhovýchodnej Európy.

Cieľom programu je predovšetkým priblížiť fungovanie notárstva v Nemecku po stránke teoretickej i praktickej, ako aj porovnanie právnych poriadkov štátov vychádzajúcich z rímskoprávnej kultúry. Znalosť právnych predpisov nielen krajín Európskej únie sa javí v posledných rokoch pre notársku obec dôležitá z viacerých dôvodov, najmä pokiaľ ide o aplikáciu práva s cudzím prvkom.

Na hospitačnom programe, ktorý trval od 3. do 21. mája a pozostával z troch častí, sa zúčastnilo celkovo dvanásť poslucháčov. Účastníkmi programu boli predovšetkým notárski kandi-

dáti, konkrétne z Rumunska, Chorvátska, Lotyšska, Maďarska, Českej republiky a dvaja notári z Bulharska.

Prvá časť programu bola zameraná na získanie teoretických poznatkov z oblasti nemeckého súkromného práva s dôrazom na oblasť notárstva a uskutočnila sa v Bonne, na Andreas Hermes Akademie Bonn. Prednášajúcimi boli zväčša notári, ale tiež sudcovia a zástupcovia banky. Medzi odprednášané témy patrili: Úvod do nemeckého práva pre oblasť notárstva, organizácia notárstva, základné črty poplatkov v notárstve; Notariát v Európskej únii – „Notariat Quo Vadis? “; Notárstvo ako orgán celosvetovej právnej osvety; Justičná správa a notárstvo vrátane notárskeho dohľadu; Úverové ručenie; Obchodný register (elektronický obchodný register); Iniciatívy nemeckých notárov vo veci elektronizácie právneho systému; Notár a formálne postupy týkajúce sa pozemkovej knihy; Spôsoby a postupy vyhotovovania

notárskych zápisov; Dedičské právo a Rodinné právo a notársky dohľad.

Účelom druhej časti programu bola konfrontácia získaných teoretických vedomostí s aplikačnou praxou. Každý hospitant strávil týždeň na notárskom úrade, kde mohol pozorovať jednak chod notárskeho úradu a výkon notárskej činnosti, ale sa aj čiastkovými úkonmi zapojiť do pracovného procesu. Ťažisková činnosť bola zameraná na problematiku kúpnopredajných zmlúv, dedičského práva a obchodného práva, konkrétne na zakladanie spoločností. **V Nemecku pri prevodoch vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam je pre zmluvy obligatórne stanovená forma notárskej zápisnice, preto vyhotovovanie kúpnopredajných zmlúv patrilo ku každodennej činnosti.**

Počas posledných troch dní mali hospitanti možnosť zhodnotiť jednak postrehy účastní-

kov z ich pobytu na notárskych úradoch, ako aj prezentovať fungovanie, organizáciu a predpokladaný vývoj notárstva v jednotlivých krajinách.

Celkovo hodnotím celý pobyt veľmi pozitívne, organizátori programu dokázali zabezpečiť vysokú úroveň právnej, technickej a tiež kultúrnej stránky hospitácie.

Všetci zúčastnení sme sa zhodli, že možnosť porovnávania jednotlivých právnych poriadkov, spôsobov riešenia aplikačných problémov, ale najmä nadviazanie nových kontaktov a spolupráce s kolegami z okolitých krajín poskytuje priestor na zlepšovanie existujúceho systému a podnety do budúcnosti.

Mgr. Mária Brezovská
notárska koncipientka v Bratislave

• SPOLOČENSKÁ RUBRIKA •

V III. štvrtroku 2009 sa životných jubileí dožili a dožívajú títo členovia Notárskej komory Slovenskej republiky:

JUDr. Jozef Pavlík, 65 rokov,
JUDr. Darina Breznoščáková, 60 rokov,
JUDr. Štefan Morvay, 60 rokov,
JUDr. Jozef Kreml, 60 rokov,
JUDr. Pavol Tóth, 60 rokov,
Mgr. Mária Kvasnovská, 55 rokov,
JUDr. Mária Ivičičová, 55 rokov,
JUDr. Magdaléna Drgoňová, 50 rokov,
JUDr. Ivan Macák, 50 rokov,

JUDr. Alena Mésárošová, 50 rokov,
JUDr. Silvia Hrašková, 45 rokov,
JUDr. Martina Klinovská, 45 rokov,
JUDr. Ján Marušin, 45 rokov,
JUDr. Bibiána Burianová, 45 rokov,
Mgr. Janka Borovičková, 40 rokov,
JUDr. Ida Plichtová, 40 rokov,
JUDr. Marta Pavlovičová, 40 rokov,
JUDr. Zora Belková, 40 rokov.

Všetkým srdečne blahoželáme, prajeme im veľa zdravia, úspechov v práci i v osobnom živote.

Prezídium NK SR

ARS NOTARIA

Vydáva Notárska komora Slovenskej republiky.

Vychádza štyrikrát do roka.

Redakčné spracovanie a sadzba: IURA EDITION, spol. s r. o., Oravská 17, 821 09 Bratislava, tel.: 02/58 10 20 24, fax: 02/58 10 20 18, <http://www.iura.sk>, office@iura.sk.

Vytlačila tlačiareň IBI Print, Bratislava.

Objednávky časopisu a inzercie prijíma a vybavuje Sekretariát Notárskej komory Slovenskej republiky. Záhradnícka 66, 821 03 Bratislava, tel.: 02/55 57 45 19, fax: 02/55 57 45 89.

Predplatné na jeden rok 44 € / 1 325,50 Sk.

ISSN 1335-2229